

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 50.

Torsdagen den 13 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började öfverläggningen rörande 1:sta och 2:dra punkterna i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående landtförsvarets ordnande samt i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion om förberedande lagtvungen rekrytbildning.

Ang. landtförsvarets ordnande.

Herr Lindmark erhöll, enligt förut skedd anteckning, först ordet och anförde: Jag vill till en början förklara, att jag, i likhet med Grefve Björnstjerna, är anhängare af Kongl. Maj:ts förslag. Det tillkommer således icke mig att, sedan han haft ordet, uppträda till försvar för nämnda förslag, emedan jag vid sådant förhållande troligen skulle deri misslyckas. Jag skall dock försöka att, såvidt möjligt är, icke tala om något, som förut blifvit sagdt. Anledningen hvarföre jag begärt ordet ligger i de särskilda yrkanden, som här blifvit i detta ämne framställda. dels af Herr Sven Nilsson i Österslöf om bifall till hans reservation, dels af Herr Jöns Pehrsson om bifall till Herr Johannes Anderssons m. fleres reservation, förutom ett annat yrkande af Herr Abr. Rundbäck. Jag vill då inleda mitt anförande dermed, att om man vill hafva ett försvar, måste man hafva målet riktigt i sigte och ställa medlen derefter. Som Herrarne veta, har det varit en favoritplan — och det är icke längesedan man såg detta uttaladt i skrift — att försvaret skulle grunda sig på ett centralförsvar, icke på försvaret vid kusten, d. v. s. att man icke skulle möta fienden på landstigningspunkten, utan draga sig tillbaka till det inre af landet, för att under tiden så småningom hinna förstärka sina stridskrafter. Denna åsigt tror jag hufvudsakligen har vunnit sitt stöd i Napoleons olyckliga krig med Ryssland 1812, men jag tror dock, att denna åsigt numera är af de flesta folk öfvergifven, och att man nu vill möta fienden vid landets gränser, om man der har dugliga fästningar; för oss torde detta vara nödvändigt, så framt vi hinna mobilisera våra truppmassor, hvilket jag icke drager i betänkande, att vi kunna, om vi bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Enligt detsamma skulle arméen

Ang. landtfor-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

vara fördelad i 6 fördelningar, hvarje fördelning fullständigt försedd med sina särskilda specialvapen, kavalleri, fortifikation och träng samt allt hvad som behöfs för mobilisering. Om vi dessutom taga i betraktande de kommunikationsmedel, som nu finnas, och den tidsutdrägt en så storartad operation som en landstigning på svenska kusten måste fordra, är jag förvissad om, att vi hinna möta fienden vid kusten. Men för att med framgång kunna göra detta, måste vi hafva fullt öfvade soldater. Det är icke rätt, det är icke fosterländskt att föra mot fienden en trupp af oöfvade beväringssoldater, inneslutna i en svag kader; det är ett blodsoffer, som jag icke tror att någon general vill taga på sitt samvete. Om vi nu antaga reservanternes förslag, tror jag att vi åter gifva oss in på centralförsvaret och dermed afstå från möjligheten att kunna möta fienden vid kusten. Jag vill nu särskildt fästa mig vid Herrar Keys, Sven Nilssons m. fl. reservation, till hvilken Herr Sven Nilsson yrkat bifall. I denna reservation finnas ett par punkter, om hvilka jag gerna ville hafva någon närmare upplysning. I punkten d heter det:

»att, till den längre öfningens undergående, i mån af den indelta arméns afgang och under de första 10 åren efter det nya härordningsförslagets bringande till verkställighet, högst en *fjerdedel* af hela antalet värnpliktige inom liniens första årsklass skall kunna uttagas. Efter sagde tid uttages en *tredjedel* af ofvannämnda årsklass till den längre öfningen.»

Nu skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag årskontingenten utgöra 21,020 man; en *fjerdedel* derutaf utgör 5,255 man. Om man derifrån drager kontingenten till flottan, specialvapnen och gardet, eller 1,000 man, återstår 4,255 man, som skulle öfvas vid regementet. Nu är att förmärka, det Herrar reservanter ej föreslagit någon minskning, i antalet af befäl och underbefäl. utan oförändradt upptagit hvad Kongl. Maj:t i det hänseendet föreslagit. Om vi dela sistberörda summa, 4,255, på de 49 liniebataljonerna, få vi omkring 87 man på hvardera; det är visserligen sant, att, om en *tredjedel* af årskontingenten uttages, antalet kommer att stiga till 122 man per bataljon, under det att, enligt hvad vi finna af Kongl. Maj:ts proposition, antalet af bataljonens befäl, underbefäl och eliter belöper sig till 102 man. Således mer befäl än rekryter att öfva. Jag vill dock erkänna, att denna olägenhet kunde i någon mån utjemnas derigenom att man sammanförde hvarje fördelnings samtliga rekryter i en depôt, och då skulle fördelningen, hvilken i medeltal har 8 liniebataljoner, få en samlad styrka af omkring 700 man, eller en svag liniebataljon. Hvertill skall emellertid under sådana förhållanden denna mångfald af befäl tjena? Hvarmed skall man sysselsätta det? Enligt min tanke skulle, derest manskapet öfvades vid hvarje regemente, 1 kapten, 2 subalterner jemte underbefäl vara fullt tillräckligt. Det öfriga befälet finge egna sig åt teoretiska studier, då tillfälle till praktiska sådana ej finnes, icke en gång, om man, såsom ofvan är antydt, sammandrager fördelnings hela rekrytstyrka på ett ställe, emedan, då man med en så liten trupp

omöjligt kan utföra brigadexercis, man måste inskränka sig till bataljonsexercisen. Jag tror således, att det är en allt för storartad apparat af befäl för den lilla styrka reservanterne vilja gifva den längre öfningen. Nu står vidare i desse reservanters förslag, att öfningstiden för den mera öfvade klassen skulle bestämmas till 10 månader första året och 30 dagars repetitionsöfningar under hvardera af efterföljande 2:ne år. Jag vet ej huru Herrar reservanter tänkt sig ordnandet af in- och utryckningstiderna för desse värnepligtige. Men mig förefaller det, som om genom bifall till detta förslag Sverige skulle under 2 månader af året komma att sakna trupper. Man kan visserligen tänka sig, att de respektive bataljonernas värnpligtige inkallas i 2 omgångar, 43 man på våren och 44 på hösten, men då sammankrymper fördelningen kadersoldater till ett så ringa antal, att det nästan måste väcka åtlöje.

Vidare vill jag fästa uppmärksamhet vid mom. g i nämnde reservanters förslag. Detta moment lyder så:

»att först sedan icke tillräckligt antal frivillige anmäla sig till den längre öfningens undergående, och ökad ersättning till desse, på derom af Kongl. Maj:t gjord nådig framställning till Riksdagen, icke af denna blifver beviljad, det bristande antalet må uttagas bland de värnpligtige af liniens första årsklass genom lottning».

Om nu denna reservation skulle blifva Riksdagens beslut, och Kongl. Maj:t på dessa grunder skulle utarbete ett arméförslag, så ser jag icke, huru man kunde undgå faran att under en del af året sakna trupp; ty det är alldeles tydligt, att de värnpligtige snart skulle komma underfund med den makt som denna punkt gifver dem, och Kongl. Maj:t blifva nödsakad att framställa proposition om förhöjdt anslag till högre löner, så att desse värnpligtige blifva ett slags menlösa prætorianer, som göra sig ganska väl betalda för sina tjänster och icke låta sig antagas, förrän Riksdagen fattat sitt beslut om deras aflöning. Jag tror derföre, att dessa punkter i reservationen äro i allo oantagliga; och jag skulle äfven kunna fästa mig vid en tredje punkt, nemligen mom. l; men jag förstår den i sanning icke, och jag hoppas att under aftonens lopp vinna upplysning om betydelsen af denna lega eller handpenning.

Jag skulle emellertid med större tillfredsställelse tagit del af Utskottets föreliggande förslag, om jag deruti kunnat spåra någon antydning om, att det endast velat framställa ett öfvergångsförslag; ty jag förstår lika väl som någon annan, att man icke tvärt kan gripa in i svenska folkets vanor för att tillämpa Kongl. Maj:ts förslag; men jag har alltid trott, att det icke vore så lätt att genomföra en arméorganisation, utan att 10 eller ända till 20 år ätginge för detta mål. Då nu Kongl. Maj:ts förslag icke kan anses fullständigt, då så väl öfvergångsförslaget som finansbetänkandet saknas, synes det mig vara rättast, att representationen, i afvaktan derpå, borde låta bero vid Herr Rosensvärds reservation; och derutinnan gläder det mig, att Herr Sven Nilsson gifvit Kongl. Maj:t rätt i afseende på *värnpligten*, som förr

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
Forts.)

eller senare måste komma till tillämpning. Jag kan under sådana förhållanden icke instämma med dem, som hafva några nya förslag att framlägga. En talare midt emot mig framställde ett dylikt nytt uppslag för frågans afgörande, som mycket liknade de 5 reservanternes förslag vid 1871 års riksdag. Jag kan icke närmare ingå i hans resonement; det föreföll mig allt för mycket oratoriskt och föga praktiskt. Han var synnerligen öm om de fattigare klasserna; och utan att vilja följa honom i hans förslag, kan jag dock tillmäta mig samma ömhet för dem, som han; men jag kan icke gå in på, att, derföre att desse icke äro representerade, de skola bestämma öfver Sveriges framtid. Man för dessutom icke deras talan, då man vill befria dem från de längre öfningarne, ty de som endast hafva genomgått 90 dagars öfningar äro just de som i första hand blifva kanonmat och komma att lida lika mycket af fiendens kulor som af ovana vid strapatser. Om man haft att göra med råa rekryter och sett huru 5 eller 6 månaders rekrytskola kan förändra deras hållning, skick, anda och ton, så tror jag icke, att man kan säga, att den arbetar i deras sanna intresse, som söker befria dem från öfningar. hvarigenom de onekligen vinna större manlighet och mera själfkänsla än förut.

Man må nu tala så mycket man vill om dessa oerhörda rustningar öfverallt och måhända med skäl om den militära galenskapen, som nu grasserar i Europa; men ett faktum är ett faktum, och vi måste böja oss för nödvändigheten. En ärad talare har framhållit sin förhoppning, att lottningen skulle försvinna, och att känslan af den personliga friheten komme att stå kvar. Detta är nog mycket vackert; men hvar och en som tänkt sig något in i förhållandena vet mer än väl, att friheten är ett ofta missbrukadt ord, som till och med en och annan nutidens tänkare förnekar. Menniskans och statens frihet kan liknas vid ett tjudradt djur, som går så långt streckt räcker, men icke längre. Man måste visa kraft att bära detta vidriga förhållande, som man icke kan bortresonnera, utan som man i stället måste bereda sig att möta. Samme ärade talare har åberopat England och Amerika; och jag måste betrakta såsom ett lapsus, att han åberopat det förra landet; ty just der pågår den lifligaste rörelse för införande af allmän värnpligt, och den som något följer med den engelska militärlitteraturen vet, huru man der klagat öfver den ringa möjligheten att för armén finna krigsdugliga soldater. Ett sådant förhållande skulle äfven hos oss inträda, om vi skulle få en värfvad armé.

Som sagdt — Herr Rundbäck har velat skaffa en stam på frivillighetens väg, likasom Herr Johannes Andersson m. fl. reservanter förordat en värfvad armé, men jag vill härvid erinra om de yttranden, som vid 1871 års riksdag fälles i den riktningen, att man icke ville släppa in sina söner bland beväringsskarorna för att instrueras af dessa stamsoldater, hvilka utgått från samhällets lägsta lager. Nu, då det gäller att infria ett gifvet löfte, vill man återgå till värfningen, hvilken naturligtvis måste vända sig till just sam-

hällets lägsta lager. Den anmärkning, man för fyra år sedan rikstade mot indelta armén, gäller äfven här med full kraft om det förslag som i nämnda afseende framstälts.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

För min del kan jag icke sluta mig till den sidan, som förkastar lottningen. Man måste böja sig för nödvändigheten, och då ingen lämplig utväg kan uttänkas, måste lottning användas. Enligt min tanke finnes här ingen möjlighet att undvika den, och Utskottet erkänner äfven detta. Vore här fråga om en lottning, begränsad inom vissa samhällsklasser, då innebure den en orättvisa, men här är meningen, att den skall tynga lika på alla inom värnpligtsåldern, och en nödvändighet, som hvilar lika på alla, är ingen orättvisa.

Slutligen har talats om kostnaderna och framstälts förslag huru dessa skulle fyllas. Jag vill icke nu yttra mig om den större eller mindre graden af lämplighet, dessa projekt må kunna besitta, men hyser den förtröstan till Sveriges framtid, att våra statsinkomster äro stadda i fortfarande tillväxt, och att vi ganska snart äfven i finansielt afseende skola växa in i det Kongl. förslaget. Liksom smeden, när han vill hafva hetta i ässjan, slår kallt vatten på kolen för att få dem svarta utvändigt och värmen koncentrerad, så är äfven staten utsatt för kriser, våldsamma till det yttre, men välgörande, emedan derunder landets naturliga och rätta industrigrenar och näringar uppblomstra, samt sålunda samhället arbetar på sin utveckling. Jag hemtar stöd för denna uppfattning uti svenska historien och åberopar mig på Riksdagens egen skrifvelse af år 1873 i fråga om grundskatterna och indelningsverket, der framtiden målas i ganska ljusa färger. Jag skall begagna samma rosenfärgade pensel och förutsäga, att om 10 eller 20 år vårt lands ekonomi vunnit en sådan utveckling, att vi utan känbar uppoffring kunna bära kostnaderna för ett ordnad och tidsenligt både landt- och sjöförsvaret. Enligt min åsigt möter således icke ur finansiell synpunkt något hinder för genomförandet af det Kongl. förslaget, och då en härordning jemlikt Herr Keys och medreservanterns förslag skulle blifva på sin höjd 2½ miljoner billigare, om det ens kan utföras med mindre kostnad än det Kongl. förslaget, så kan jag icke — då jag jemför de olika organisationsförslagens försvarskraft — ett enda ögonblick tveka, på hvilken sida jag skall ställa mig. Emellertid har jag såsom icke fackman undvikit att yttra mig i detalj, ehuru jag alltid intresserat mig för landtförsvaret och betraktat detsamma som hufvudfaktorn i den af vårt landt- och sjöförsvaret utbildade försvarsorganisationen. Skulle reservanternes åsikter vinna framgång, då förtviflar jag om landtförsvaret. Jag måste då för min enskilda del med ledsnad vända ryggen åt hoppet om ett starkt landtförsvaret och blicka utåt sjön för att der söka de ovissa chanser till landets betryggande under en kris, hvilka kunna ligga i ansträngningarne för vårt sjöförsvares utveckling.

Jag yrkar bifall till Herr Rosensvärds reservation.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Den fråga, som nu står på dagordningen är verkligen — såsom flere andre talare framhållit — den allra viktigaste, som någonsin varit för den nya representationens båda Kamrar framlagd, och jag är Regeringen tacksam, att redan vid denna riksdag ett härordningsförslag framkommit, ty en rättvis framtidsfråga kan icke förlora genom grundlig och allvarlig pröfning. Tvärtom vidgar sig derigenom synkretsen, och de olika åsigtorna jemka sig allt mera tillsammans. Jag går icke längre tillbaka än till 1867 års riksdag, då man började tala om indelningsverkets och grundskatternas afskaffande, hvilket endast betraktades som egennyttas hos dem, som påyrkade denna stora reform. Så mycket i min förmåga stod understödde jag dessa yrkanden och gjorde det, hvad särskildt indelningsverkets afskaffande beträffar, derföre, att från så många håll och äfven från fackmän indelningsverket förklarades otillräckligt för landets försvar. Det är således af nöden att följa med sin tid äfven med afseende å försvarsväsendet, och det är glädjande att höra, huru städernas representanter och äfven högt uppsatta personer, hvilka förut icke haft någon fullt praktisk kännedom om indelningsverket och de förhållanden, hvari detsamma nu för tiden rör sig, numera betrakta denna fråga ur en högre och ädlare synpunkt samt erkänna, att dessa sträfvanden att få indelningsverket upphäfdt icke förestafvas af egennyttas, utan af omtänka för landets sanna fördel och fosterjordens trygghet.

Jag kan således icke annat än uttrycka min tacksamhet mot dessa representanter, derför att de nu icke med så oblida ögon se denna frågas lösning, som de gjorde att börja med.

För att nu komma till något resultat, så måste vi frångå den gamla militäriska institutionen, indelningsverket, som för sin tid visserligen var ganska förträffligt, men som dock med åren befunnits icke tillräckligt; fäderneslandet kräver nu ett annat och bättre försvar. Hvilken utväg ligger då närmare till hands för bildandet af detta nya försvar, än den allmänna beväpningen? Blifver denna, eller den s. k. allmänna värnpligten, rätt utvecklad, sådan den bör vara och för den kostnad vi kunna åstadkomma, så hoppas man derigenom framdeles kunna betrygga fosterlandets sjelfständighet. Här har varit mycket tal om det förskräckliga i lottningen — och äfven jag har haft mycken förskräckelse för detta ord — men hvarifrån härleder sig denna förskräckelse? Jo, från år 1811, då hvar femte man skulle utlottas för uppsättande af det så kallade förstärkningsmanskapet. Och huru skedde denna lottning? Jo, den träffade endast rust- och rothållarne samt deras barn och tjenare — säteri-egarne och alla andra voro fria från densamma — och de, hvilka träffats af lottningen, skulle genast stå till hands och skickas ut för att kläda blodig skjorta för fäderneslandet. Det var icke att undra på att detta skulle väcka förskräckelse, särdeles då man hade i friskt minne den gamla vargeringen, då menniskor blefvo utskrifna och transporterade till kriget på öppna båtar, dervid en stor del svalt

och frös ihjel och de få, som återkommo till hemmen, återkommo som krymplingar för hela sin lifstid. Vid sådant förhållande är det, som sagdt, väl icke att undra på, om folket ännu hyser en viss förskräckelse för lottningen. Betraktar man den lottning, som här är föreslagen, skall man vid noggrant eftertänkande emellertid finna, att den icke är så farlig, som den förra var; den afser nemligen icke något annat än erhållandet af en bättre öfning: de värnpliktige äro lika skyldige att, då fäderneslandets försvar det kräfver, genast gå i fält, vare sig de blifvit öfvade tre månader eller ett år. Den som fått ett års öfning och således eger en större färdighet att handtera sitt vapen måste dessutom känna sig litet mera lugn, då han träder in i ledet, än den som endast fått tre månaders öfning. Jag för min del hyser således icke så stor förskräckelse för den lottning, som här är föreslagen, som för den gamla, särdeles då densamma blifvit satt så långt i bakgrunden, som uti reservanternes förslag.

Uti de fyra reservanternes förslag finnes äfven en annan ganska vigtig punkt, nemligen att den nya härordningen icke må träda i verkställighet förr än indelningsverket och grundskatterna blifvit afskaffade, en bestämmelse, som deremot saknas i de tre reservanternes förslag, men vid hvilken det dock torde vara nödvändigt att något fästa sig. Det förstnämnda förslaget anser jag dessutom icke hafva någon annan betydelse än den af en förberedande öfverläggning. Det är nemligen helt naturligt, att, innan frågan en gång kommer till sin verkliga lösning, man måste framlägga det öfvergångsförslag, som är nödvändigt under den mellantid, då vi skola hafva dels en del af den indelta armén och dels en del af dessa nybildade, vare sig legda, eller utlottade, personer till våra försvarare. Således, för att rätt kunna bedöma saken och i densamma kunna gifva sitt slutliga votum, måste frågan i sin helhet först hafva framkommit. De fyra reservanternes förslag är väl icke helt och hållet bygdt endast på den allmänna värnpligten, enär reservanterne föreslagit, att en del af de värnpliktige skulle mot betalning såsom frivillige ingå uti hären; men det är väl ändå kanske nödvändigt att vidtaga en dylik åtgärd för att framdeles kunna komma till det mål, hvartill man sträfvar, ett godt försvar för fosterlandet.

Här har talats mycket om den stora kostnaden för den nya armén, och man har sagt att vi skulle vara för fattiga för att kunna gå i land dermed. Men tager man i betraktande att vi skölja våra strupar med 20 millioner kannor bränvin om året, och att man kan beräkna, att, sedan staten tagit sin skatt och utminuterarne och försäljarne af varan sina procent af vinsten, priset per kanna till 2 kr. 50 öre. så kommer man till det resultat, att de nämnda 20 millionerna kannor bränvin tillsammans representera en utgift af 50 millioner kronor. Kunde man vidare någorlunda kalkylera de summor vi utgifva för förtäring af rom, konjak och viner, så torde sammanlagda beloppet blifva en rätt vacker summa. När vi hafva ett sådant öfverflöd på penningar, att vi kunna använda våra tillgångar

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

på det sättet, så måste vi väl också vara i tillfälle att uppoffra något för vårt försvar och för vår sjelfständighet.

En talare på vexiöbanken yttrade, att, om man nu skulle kasta indelningsverket på den fattige, så vore detta en stor orättvisa. Men, som jag förut sagt, det är nu fråga om att bilda ett nytt försvar för fäderneslandet, derföre att det gamla icke längre duger, och således är det väl äfven nödvändigt att fota detta försvar på helt andra grunder än det gamla, så att detsamma må kunna blifva tillräckligt för behofvets fyllande.

Samme ärade talare ordade mycket om den fattige. Ja, det är så vanligt inom denna Kammare att få höra dylikt tal — man talar om den fattiges fördel både i tid och otid — men hvarföre kunde icke den ärade talaren lika gerna hafva talat om deras fördel, som nu icke hafva något tryck af försvarets börda, men som framdeles kunna komma att deri mera allvarligt deltaga än förut, då vi nu äntligen hunnit så långt, att hvarje svensk man måste underkasta sig öfning, för att, om det gäller, kunna försvara sitt fädernesland.

Sistnämnde ärade talare ordade äfven om de många milliarderna, som förslösas på krig. Ja, deri har han ganska rätt, och det är ledamt, att så skall vara förhållandet; men då andra stater uppoffra så mycket för sitt försvarsväsende, så kunna vi väl icke lägga armarne i kors, utan måste väl också för vårt försvar göra hvad i vår förmåga står. Han lade en viss accent derpå, att det skulle dröja så länge som möjligt, innan vi behöfde underkasta oss dylika uppoffringar. Jag för min del tror deremot, att just sjelfva den närvarande tidens historia vittnar om, att man kan dröja så länge, att det slutligen blir för sent. Frankrike t. ex. hade en härmakt, som var en skräck för hela Europa, och öfver hvilken fransmännen sjelfve voro så stolte, att de trodde det ingen kunde trotsa den; men det visade sig på en ganska kort tid, att den blef besegrad af en fiende, och fransmännen måste då icke allenast i krigskostnader uppoffra fem milliarder, utan den förlust, som landet i öfrigt till följd af kriget fick vidkännas, var kanske ändå mycket större. Hvarföre skola väl vi då vänta tills kriget bryter lös? Huru har det icke gått med hvarje land, som väntat så länge? I vårt grannrike Danmark t. ex. fans före blodbadet 1849 och 1850 ingen verklig ifver och anda för landets försvar, men derefter blef intresset för detsamma större. Och huru gick det med danskarne, när kriget utbröt 1864? Regeringen anade kort förut, att kriget snart kunde stå för dörren. Danmark hade då en fästning vid Dannevirke, som var nära färdig. Regeringen begärde 1,400,000 riksbanksdaler för att sätta fästningen i komplett skick; men danska Riksdagen nekade att bevilja mer än halfva summan. I detsamma utbröt kriget; men fästningen var icke i försvarbart tillstånd, såsom regeringen hade önskat, utan föll i fiendens hand, emedan man först påföljande sommar hade afsett att gräfva af regeringen ifrågasatta kanaler, genom hvilka, om

fienden komme, hela nejden skulle kunna dränkas med vatten och möjligheten för fienden, han måtte vara huru mäktig som helst, att öfvergå gränsen i hög grad försvåras och försvaret på samma gång underlättas.

Samme ärade talare yttrade äfven att, om England kunde vara belåtet med den armé som det hade, så borde äfven vi kunna vara belåtna med vår, då vi ju, liksom England, vore omgifne af vatten. Men så länge England är herre till sjös och icke har några smala sund, som skilja det från fasta landet, såsom förhållandet är med oss, utan tvärtom ganska breda farvatten, och så länge det kan uppoffra milliarder på sin flotta, så kan det nog hjälpa sig utan något särdeles starkt landtförsvar.

Men vill man gå ett litet grand tillbaka och tänka efter den tid, då Frankrikes makt var så stark före det sista stora kriget, skola vi finna, huru derigenom hos engelska folket uppstod den tanken: vi kunna icke, oaktadt vår stora flotta, försvara oss, om vi anfallas inom vårt eget land; derföre vilja vi bilda frivilliga skarpskyttecorpsor. Och finnes det väl numera något annat land, som har så stora skarpskyttecorpsor som England? Der var det just folket, som vaknade till besinning och fruktade för den dag som kunde komma, då det blefve nödvändigt att strida för fädernejordens frihet och oberoende.

Huru har förhållandet varit i Sverige i detta fall? Förut var tron på indelningsverket så stark, att man ansåg denna institution vore tillräcklig till vårt försvar. Men efter det sista danska kriget kom äfven skarpskytterörelsen i fart hos oss, och den var åtminstone så till vida nyttig, som den kom folket att tänka på nödvändigheten af att sjelf taga försvarsfrågan om hand. Jag kan derföre icke annat än önska, att denna viktiga fråga måtte så snart som möjligt komma till sin lösning.

Jag ber att få säga ännu några få ord. Den ärade talaren från Småland yttrade äfven, att man genom Utskottets förslag ville rycka våra ynglingar från deras hem i orterna och förlägga dem än här än der i kaserner, hvilka han troligen föreställer sig vara ungefär af samma beskaffenhet som kasernerna på Ladugårdslandet här i staden. Med den ärade talarens upphöjda tänkesätt för öfrigt stämmer dock en sådan uppfattning icke rätt öfverens. För min del betraktar jag dessa kaserner på helt annat sätt; jag betraktar dem såsom skolor, och vi hafva icke sett någon, icke ens de mest intelligenta bland folket, frukta för att gå in i sådana och der skaffa sig bildning. Eller är det icke lika svårt att skicka ynglingen in i en högre lärdomsskola eller till universitetet, vid hvilka läroanstalter lärarne icke äro lika mäktiga att hålla ynglingarne vid ordning och disciplin, som om de lemnas till en krigsskola. Man må besinna, att allt hvad nyttigt människan än kan förskaffa sig i lärdomsväg, så måste det lända till fördel för henne. Jag tror äfven, att de fattige i samhället, hvilkas bästa syntes ligga den ärade talaren varmt

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

om hjertat, skulle hafva en ganska stor fördel af att i ynglingaåren få lära sig litet mer ordning än nu vanligen är förhållandet. Huru många drängar på 20 à 30 år äro icke så illa uppfostrade, att de, sedan de tjent ut sitt år och uppburit årslönen, förstöra alltsammans i sus och dus. Hade deremot desse under tiden fått gå i skola och der lärt sig ordning och skick, skulle de helt visst bättre taga vara på både tid och penningar och iakttaga all möjlig sparsamhet och derigenom möjligen lägga grunden till hela sin framtida utkomst och lycka. Vi klaga allmänt i denna Kammare öfver det oskick och den oordning, som börjar mer och mer utbreda sig bland arbetsfolk på flera ställen i landet. Orsaken till detta missförhållande måtte ligga i något fel eller brist i afseende å folkets uppfostran. Man har visserligen på senare tiden sökt verka ganska mycket för att sprida bildning och upplysning bland folket; men det har visat sig, att detta åtminstone icke hittills hjälpt, utan att fortfarande sjelfsväld och tygellöshet är stor hos den lösa arbetarebefolkningen, som utan ordning och skick ströfvar hit och dit i landet och, långt ifrån att hushålla med sin arbetsförtjenst, inom kort förslösar densamma, hvarefter daglönaren, sedan han icke mer duger till arbete, kommer att falla fattigvården till last.

Då jag för min del önskar, att denna fråga så snart som möjligt måtte gå sin lösning till mötes, och då de fyra reservanternes förslag synes mig innebära ett steg i den rätta riktningen, så får jag yrka bifall till detsamma.

Herr Anders Svensson: I en så ytterst viktig fråga som denna anser jag det vara en representants oefftergifliga pligt att öppet och ärligt uttala sin åsigt och icke endast under tystnad lägga sin voteringssedel i urnan.

Hvad nu först det Kongl. förslaget vidkommer, så erkänner jag villigt, att om vi hafva kraft att beträda den väg som betingas af värnpligtssystemet, så måste vi nog tillstå, att detta förslag är ett fulländadt verk. Men, mine Herrar, jag tror icke, att vi mäktat göra det, att vi hafva kraft och förmåga dertill. Då 1873 års Riksdag beslöt en skrivelse till Regeringen med anhållan om utarbetande af en ny härordning, byggd på grundvalen af allmän värnpligt med stam, så finner jag nu visserligen, att det föreliggande Kongl. förslaget är helt och hållet byggt på värnpligtssystemet. Men någon stam finnes der icke omnämnd, annat än en befälstam. Detta ansåg jag icke vara Riksdagens mening. Vidare fordras för tillämpningen af detta system alltför stora offer, att vi nu skulle kunna gå in derpå.

Det är icke blott millionerna, utan fastmera de bördor, som skulle läggas på folket i personligt hänseende, som jag befarar skulle väcka ett allt för stort missnöje mot detsamma; och för det tredje förekommer deri, fastän i mildare form — jag medgifver det —

lottningen, hvilket ord jag för min del icke vill se i något svenskt härordningsförslag.

*Ang. landförs-
svarets ord-
nande.
(Forts.)*

Jag vill nu nämna några ord om det Särskilda Utskottets förslag; men då jag yttrar mig deröfver, ber jag att på samma gång få yttra mig äfven öfver de fyra reservanternes förslag, emedan dessa förslag ganska mycket likna hvarandra, stå hvarandra ganska nära och hvila på samma lösa och orättvisa grund, nemligen lottningen, som i sistnämnda förslag förekommer fullt utbildad. Jag har förut förklarat, att jag icke vill hafva någon lottning, i hvad slags form den än må framställas, och allra minst i den form, reservanternes förslag innehåller. Utskottet säger i sitt förslag, att lottningssystemet i vårt land har häfd för sig, och anför såsom stöd derför bevaringslagen af år 1860. Detta är, synes mig, ett alltför djerft påstående. Den enda häfd, som lottningen, efter mitt förmenande, här har, är från förhållandena 1811, och om dessa förhållanden öfverlemnar jag åt hvar och en att fälla sitt omdöme. Reservanterne hafva dessutom byggt hela sitt förslag på förutsättningar, hvilka synas mig vara alltför djerfva för att man bör derpå bygga ett arméförslag. De säga t. ex. i 3:dje punkten af reservationen, »att utlottning till den längre öfningen i fredstid så vidt möjligt undvikes», samt i 7:de punkten »att värnpliktig yngling i valet mellan att första året tjenstgöra en månad och tolf dagar, hvarigenom detta år för mången i alla fall i viss mån förspilles, eller att tjenstgöra tio månader sagde första år, sannolikt skall föredraga det senare». Ja, detta är sannolikt, men *kan* vara lika mycket osannolikt, och det lärer väl i allt fall icke vara lämpligt att på en sådan förutsättning bygga ett förslag. I 8:de punkten säga de vidare: »på detta sätt och med förut nämnda vilkor skola de ökade öfningarne lugnt och efter hand invänjas i folkets föreställning, utan att i denna göres något plötsligt och hårdhänt ingrepp. I samma mån dessa öfningar antaga form af folkhögskolor, komma de sannolikt att omfattas med belåtenhet just af dem, som nu på förhand för dessa blifvande öfningar hysa största farhågan». Äfven denna förutsättning tror jag vara alltför djerf. Kan man tro, att den »utbildning», som lemnas i kaserner, huru nyttig den än må vara, kan antaga form af folkhögskola? Jag åtminstone tror det icke; det är icke en sannolikhet utan en osannolikhet, reservanterne här bygga på.

Ett annat förslag är afgifvet af tre andra reservanter i Utskottet. Deras förslag vill jag visserligen icke heller i dess helhet gilla; men det har åtminstone den fördelen framför de öfriga förslagen, att lottningen deri är utdömd, hvarjemte det söker bilda en fast stam. Huru desse reservanter lyckats deri, lemnar jag åt fackmän att bedöma, jag hvarken kan eller vill det; men jag tror, att 1873 års Riksdags mening var, att vi skulle få ett försvarssystem, byggt på stam och värnpligtige. Ett sådant system möjliggöres visserligen genom de tre reservanternes förslag; åtminstone gifver det en antydning derom; men jag kan icke, såsom jag förut nämnt,

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

gilla något af de här framställda förslagen. Det enda förslaget, som, i fall man vill antaga värnpligts-idén, innehåller stadga och fasthet, är Kongl. Maj:ts, men — såsom jag förklarar — jag kan icke rösta därför.

Men då framställer sig den frågan, hvad jag vill. Jo, jag vill, att vi skola afslå så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets och reservanternes förslag samt anhålla hos Kongl. Maj:t, att han täcktes låta utarbета ett nytt härordningsförslag, bygd på grundvalen för 1871 års Kongl. arméförslag, dock med iakttagande af de modifikationer, som kunna följa af de ekonomiska förhållanden, som med frågan ega sammanhang. Herr Abraham Rundbäck har visserligen framställt ett förslag i sådant syfte, men jag vill icke biträda detsamma, då det är alltför mycket detaljeradt. Vi böra nemligen icke ingå i några detaljer vid framställandet af ett dylikt förslag, emedan det kunde hända, att det i så fall blefve i militäriskt hänseende odugligt. Vi böra endast angifva hufvudgrunderna, och då tror jag, att vi böra antaga hufvudgrunderna för 1871 års förslag med de jemkningar i ekonomiskt hänseende, som kunna följa af 1873 års Riksdags beslut.

Medan jag har ordet vill jag säga några ord med anledning af Herr Grefve Björnstjernas yttrande i dag, då han i bestämda ordalag utdömde stamsystemet.

Jag hyser för Grefven den största aktning och förtroende till hans åsikter, och jag skulle icke hafva vågat säga hvad jag nu yttrat, om det icke funnes en annan person i vårt land, till hvilkens omdöme man kan hysa lika stort förtroende, och hvilken uttalat andra åsikter. Det är Generalen Abelin, och han har sagt vid 1871 års riksdag, att denna stam kan byggas på grund af den indelta armén. Det invändes möjligen nu, att flera år sedan dess förflutit, och annan erfarenhet kunnat vinnas, men fransk-tyska kriget var likväl då afslutadt, och resultatet af krigföringen dervid känt. Dessutom har jag i en militärisk tidskrift för år 1873 läst mycket, som bestyrker sist nämnda påstående. Till sist ber jag att få tacka Grefven för de varma fosterländska ord, hvarmed han slutade sitt anförande.

Grefve Sparre: Det var icke min afsigt att begära ordet i denna fråga. Jag hade ämnat höra yttranden å ena sidan af männen af facket, från en annan sida af dem, som jag ansåg vara närmast och säkrast förtroliga med folkets omdöme. Men här hafva fälts yttranden, som jag, ehuru icke man af facket, ansett mig böra med några ord bemöta. Först vill jag fästa mig vid den siste talarens yttrande. Han genomgick stycke för stycke de särskilda förslag, som blifvit framställda, han recenserade det ena efter det andra, och slutade med att säga, att han icke kunde gilla något af dem. Vi hafva här icke mindre än 6 alternativ att välja emellan: det Kongl. förslaget, grundadt på ett af komiterade afgifvet betänkande, det Särskilda Utskottets förslag, de två reservanternes förslag, de fyra reservanternes förslag; de tre reservanternes förslag, och slutligen ett förslag, framställt af representanten från Wexjö. Allesamman kasse-

rade han; jag befarar, att man i ett sådant sätt att gå till väga Ang. landförs-
svarets ord-
nande. finner de obotfärdiges förhinder; Ni har väl dömt ut indelnings-
verket skall man säga oss, men när fråga blir att sätta något annat
i dess ställe, då ogillas alla förslag. det ena efter det andra, och så
blir det i alla tider. ty alltid kunna brister finnas i förslagen. Må
hvar och en gifva med sig något i sin uppfattning af denna fråga,
som ligger oss alla så varmt om hjertat, må vi icke alltför strängt
kalfatra förslagen och endast säga: det duger icke, och slutligen, då
fråga blir om hvad vi vilja, blott gifva till svar några allmänna
grunder. Om dessa allmänna grunder kan man nog enas, men der-
med hafva vi i sanning icke ett försvar, och dermed kunna vi icke
afhålla fienden.

Bland de talare, som i dag yttrat sig, ber jag först få med några
ord besvara representanten från Wexiö. Jag betviflar icke, att hans
yttrande är dikteradt af renaste fosterlandskärlek, och förundrar mig
icke öfver att han, med den fasa och afsky han hyser för kriget,
gått för långt, men jag befarar att han sett saken något ensidigt i
detta fall, och det är bättre att se faran i ögonen, än att blunda
derför och, som haren, stoppa hufvudet under busken. Den värde
representanten talade om att hela Europa är rustadt intill tänderna.
Det är sant, ty värr! Han sade äfven, att, då icke vi framkallat
detta förhållande, detta vore en orsak för oss att icke rusta. Jag
trodde tvärtom, att i en tid, då våldet och styrkan äro rådande i det
europeiska statssystemet, då hvarje särskildt folk och hvarje nation
bereder sig på att möta detta våld, om det hotar dem, detsamma
borde åligga oss, och att den omständighet, att andra folk rusta, icke
skulle utgöra ett skäl för oss att icke rusta. Han har utdömt den
allmänna värnpligten. Så mycket trodde jag dock, att vi vore ense
om, att ensamt på den allmänna värnpligtens grund kan ett jem-
förelsevis litet folk under närvarande tid bygga sitt försvar; och att
endast under den förutsättning, att hvarje man är beredd att i farans
stund bidra till sitt fosterlands skydd, det för oss är tänkbart att
bibehålla vårt oberoende. Eller glömmar han, att vi hafva på östra
sidan en granne, på hvars lystnad vi å skilda tidpunkter hafva haft
tillräckliga prof, och som bit för bit plockat från oss våra besitt-
ningar, så att vi nu äro reducerade till den halfö, som vi vilja för-
söka försvara? Har han glömt att hos denna östra granne all dess
ungdom skall bära vapen, öfva sig i vapen? Har han glömt, att söder
om oss vi hafva en granne, som föregått med exempel på denna all-
männa rustning? Har han glömt, det språk, som denne vår granne
just i dessa dagar fört mot ett mindre naboland, det hot, hvarmed
han försökt tvinga detta land att antingen bryta eller förändra sina
lagar? Har han icke velat förstå, att detta hot innebär en utma-
ning, och att detta en annan dag kan träffa oss?

Således, mine Herrar, att söka undandraga sig värnpligten i en
tid sådan som vår, för ett land som *vill* försvara sig, och som, ehuru

Ang. landtför- jemförelsevis litet, till följd af sitt insulära läge kan försvara sig,
svarets ord- detta är helt enkelt att ej vilja försvara sig.
nande.
(Forts.)

Den ärade representanten säger, att det finnes två nationer, hvilka icke antagit värnpligtssystemet. Den ena är England. Ja, vill han att Sverige skall lika som England hålla en sjömak, nog stark att afhålla fienden från våra kuster, då är det möjligt för oss att utan allmän värnpligt försvara oss. Men vi hafva ju alldeles nyss vägrat ett anslag på 200,000 kronor till påbörjande af ett enda pansarfartyg, och således tyckes det väl icke vara meningen att skaffa oss en sådan flotta, hvarmed vi kunna hindra en fiende att landstiga på våra kuster.

Ett annat exempel var Amerika. Men, mine Herrar, detta exempel var icke väl valdt. I den strid, som, för ett tiotal af år sedan, upplågade emellan nord- och sydstaterna, hafva vi just ett bevis på huru det går, om man icke är på förhand rustad; ty just genom att nordstaterna icke voro beredda till kriget, kunde sydstaterna, oakadt sin underlägsna makt, under det första krigsåret trotsa och i drabbningarne segra öfver sina motståndare. Och dessutom äro vi icke i den ställningen som Amerika, att vi kunna uthärda årslånga krig; på ett par månader skulle vi vara underkufvade. Detta exempel bör således tvärtom för oss vara en varning och en allvarlig uppmaning att i fredens dagar rusta oss.

Jag har läst det betänkande, som försvarskomiterade afgifvit och jag fäste mig der vid följande strof. Man söker efter orsakerna i de sista stora krigen till den förvånande framgången för den ene, till olyckorna och nederlagen för den andre, och komiterade säga: »säk-rast torde förklaringen böra sökas i den förutseende ofervilligheten hos det segrande folket, i denna nationela viljekraft, som redan under freden är beredd att bära de bördor, som fordras för att kriget icke skall bryta lös, innan landet är beredt att afvärja fiendens anfall, och som under striden fostrar både i hären och hos folket denna sega uthållighet, som betryggar segern.»

För att nu åstadkomma denna beredelse, hvad erfordras väl? Jag svarar utan betänkande: det fordras att all landets ungdom öfvar sig i vapen. En nation på 4 millioner invånare, omgifven af grannar på 80 och 60 millioner, hotfulla och hänsynslösa, har ingen annan råd än att hvarje människa öfvar sig i vapen, om man skall våga hoppas, att landet skall kunna försvara sig, att bevara sin sjelfständighet.

Jag ber nu att få yttra några ord om de förslag, som blifvit gjorda, afvikande från Kongl. Maj:ts. Representanten från Wexiö har framlagt ett. Det var grundadt, sade han, på fullkomlig frivillighet, eller en sam. Jag frågar honom: denna armé, som han bildar, i hvad afseende är den bättre än vårt nu varande indelningsverk? Man har sagt, att detta indelningsverk icke erbjuder lämpliga befälskadrer för de unga män, som skulle uppfylla dem, emedan hos denna ungdom finnes intelligens, men dessa indelta soldater sakna

de egenskaper, som behövas för att ställa sig i spetsen för det man-
skap, som skall fylla lederna.

Om detta är en omständighet, som utdömer indelningsverket — och en ärad representant från Skåne, Herr Per Nilsson, förklarade nyss, att det icke vore egennyttan utan en liflig öfvertygelse om indelningsverkets brister, som för honom och hans liktänkande vore bestämmande, då de ville afskaffa detsamma — då frågas: blir representantens från Wexjö armé bättre? Nej, mycket sämre. Det är dock otvifvelaktigt, att dessa indelta soldater äro dugtiga, hederliga, pligttrogna karlar; de äro nästan alla familje- och husfäder, de frukta icke faran, under det detta legda manskap, som han vill sammanrafsa, blir helt simpelt en värfvad trupp — och är det sådana vi skola hafva till befäl för våra ynglingar? Äro våra värfvade trupper företrädesvis lämpliga till kadrer?

Jag anser det vara alldeles otvifvelaktigt, att detta är att utbyta hvad vi hafva mot något mycket sämre. Jag ber att sedermera få vända mig mot de tre reservanternes förslag, hvilket också är bygd på frivillighetsprincipen. De vilja hafva en stam af 15,000 man, efter hvad jag vill påminna mig (vi hafva här så mycket sifferuppgifter, att jag får bedja Herrarne om ursäkt, om jag misstager mig på antalet) och hvilken styrka de anse skall kunna fyllas af frivillige, det vill säga af legda karlar, hvilka skola gå för 200 kronor årligen samt 50 kronor i lega. Vid detta förslag måste jag dock först och främst anmärka att, om vi antaga en sådan idé om stammen, hafva vi icke nödig säkerhet, för att det alltid finnes tillräckligt antal frivillige, att mot denna afföning hålla den uppe vid den bestämda styrkan. Under nuvarande förhållanden äro de rust- och rotehållningsskyldige förbundne att anskaffa karlar, ty i annat fall måste de gå sjelfve. Om vi åter antaga allmän värnpligt, måste alla män, som uppnått 21 års ålder, inställa sig till tjänstgöring. Således finnes i båda fallen tillgång till folk. Vill man icke att alla värnpligtige skola in i tjänstgöring, då finnes en säker utväg att uttaga ett visst antal, nemligen genom lottning; men detta sätt hafva Herrarne icke tyckts vilja använda, ty jag har icke hört någon, om icke möjligen en representant från Skåne, som för en stund sedan hade ordet, tala till försvar för lottningen, utan hellre vill man använda hvilken annan utväg som helst. Må de tre reservanterne uppgifva huru de tänka, att man för 200 kronor skall kunna anskaffa folk till uppehållande af stammen. För min del betviflar jag verkligen, att det sålunda kan anskaffas någon stam, åtminstone af sådan beskaffenhet att den kan fylla de fordringar, man ställt på densamma, och om man nu icke för dessa 200 kronor lyckas skaffa folk, så stå vi der i sticket, ty vi hafva då strukit bort vår nuvarande armé och öfverlemnadt oss åt förhoppningar, som visat sig icke kunna realiseras. Lyckas man deremot att för 200 kronor anskaffa folk, hurudana tror Herrarne, att dessa soldater då skola blifva? Den ärade representanten från Wexjö talade på förmiddagen mycket om att vi framför allt

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

borde söka bibehålla neutraliteten, och härpå vill jag svara honom, att det med all säkerhet icke finnes någon inom Kammaren och tro- ligen icke inom hela Sverige, som tänkt på något anfallskrig, utan endast på huru vi på lämpligaste sättet skola kunna ordna vårt för- svar. Men detta är också oeftergifligt. Vi hafva icke såsom Frank- rike något Elsass och Lothringen att gifva bort, för att reda oss om vi besegras; hvad vi hafva måste vi söka att få bibehålla. eller äro vi förlorade såsom nation. Jag har tänkt mig såsom enda utväg dertill, att då faran hotar, skola alla med mod och förtröstan gå fienden till möte; men dertill fordras, att alla äro öfvade och för- trogne med vapnens bruk. Tron I väl, mine Herrar, att det skulle taga sig ut att, då fienden kommer, de legda karlarne skola utgöra befälskadrerna och stå i första ledet, och våra söner endast ställas i det andra ledet, eller åtminstone icke på de farligaste och kinkigaste ställena? Och kunnen I väl ett enda ögonblick hysa den tanken, att vi på det sättet skola erhålla någon stark armé? Just de, på hvilka vi borde kunna lita, landets fria ungdom, skola tvingas att hålla sig bakom, emedan de känna sig öofvade. Jag vill påminna mig hafva läst att, vid stormningen af Malakofftornet, ropade soldaterna med en mun: »En avant les bonnets». Officerarne skulle främst. ty i fran- ska armén stå desse vanligen inuti kolonnen. Man vill gerna, att de personer, på hvilka man företrädesvis håller sina ögon fästade, skola gå främst mot faran, men då böra desse män också ega tillräckligt mod och tillräcklig bildning i vapnens bruk, för att göra sig för- tjente af en sådan plats. Om man deremot antager reservanternes förslag, så blir det just intelligensen och förmågan, hvilka väl antag- ligen icke låta lega sig för 200 kronor, som komma att stå bakom i andra ledet och vänta på att de värfvade soldaterna först gå fram. Nej, mine Herrar, så får det icke vara; om vi vilja hafva en verk- ligt duglig armé, så låtom oss taga konsekvensen af värnpligten fullt ut, och då måste våra söner gå främst mot faran. Jag accepterar hvad Herr Adlersparre på förmiddagen sade. nemligen att om man på allvar vill skona de fattiga klasserna. hvilkas fäder icke här äro representerade, då skola de förmögnare gå i spetsen, då faran hotar, ty bland dem finnes största bildningen och intelligensen. Vill man ej lottning. så uttagom i första rummet till öfning de förmögnares söner, våra egna söner. På det sättet blifva vi intresserade för vår armé och följa den med uppmärksamhet.

Exempelvis vill jag berätta något, som nyss föll mig i minnet. Jag är inspektor för läroverket i Wenersborg, och jag går ofta ned i skolan och hör på pojkarne. Vid ett sådant tillfälle fick jag en gång äse skolungdomens vapenöfningar och fann dervid, att de valt min pojke till plutonschef. Jag kan icke neka till att detta gladdde mig; blodet är ju tjockare än vattnet, säger man, och jag ansåg det som bevis att man funnit ruter i pojken. Jag gick sedermera, kanske litet oftare än förut, ned till skolan för att äse skolpojkarne vapen- öfningar. Jag kan icke finna annat än att vi, litet hvar, om vi

finge våra pojkar in i armén skulle omtatta densamma med litet mera intresse än nu är fallet. Det blefve icke »soldatrocken», som talaren från Wexiö sade att man tvingade på dem, utan det blefve den fosterländska rocken, hvilken hvar och en af dem nödgades bära och som de förmögnaste och mest intelligente skulle ikläda sig lika väl som, ja förr än den fattige. Jag har för mycken aktning för att vilja uppehålla Kammaren i dag med långa tal, det får den nog höra ändå; och jag anser det vara min skyldighet att framlägga min mening i den största korthet.

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Jag tror således, att då jag lika med den siste ärade talaren, icke kan gilla någon af de kontrapositioner, som blifvit afgifna, så måste, om vi uppgifva indelningsverket, om vi eftergifva grundskatterna, och om vi med betydliga uppoffringar skola lägga oss vinn om att förskaffa oss ett kraftigt försvar, den enda tänkbara utväg vidtagas att grunda försvaret på ett konsekvent genomförande af värneplikten till alla delar, i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition.

Det kan tåla vid att i densamma göra några modifikationer, det är möjligt; men grundtanken ligger dock deri att hvarje pojke skall öfvas i vapenföring och att den förmögne underkastas samma bördor som den fattige; snarare till och med större än den fattige, och framför allt skall intelligensen dragas till armén. Det är ju alltid brist på befäl och då får man icke lemna åt den lejde att bilda den stam, hvarur i farans stund befälet skall tagas. I den delen gillar jag fullkomligt Kongl. Maj:ts förslag och af de förslag, som hittills blifvit framställda ger jag detsamma bestämdt företräde. Jag bestrider icke att öfningstiden möjligen kunde förkortas, ehuru om man jemför den der föreslagna öfningstiden med dem, som erfordras i andra länder, man finner att den här är tilltagen kortare och alls icke längre, men jag vill ändock icke förneka att en inskränkning kan vara möjlig.

Slutligen vill jag säga ett enda ord om ett yttrande, som här har blifvit fäldt. Man har med ett slags hän upptagit den af Utskottet uttryckta förmodan att den krigsbildning, som skulle meddelas de värnpliktige skulle för dem motsvara den, som kunde erhållas i en folkhögskola. Jag vågar tro att den tanken icke är så rasande. Under en tid af flera månader, hvarunder öfningstiden räcker, kan man icke sysselsätta pojkarne endast med exercis, utan de kunna väl egna någon tid åt boken. Vi hafva fått statistiska uppgifter om huru många, som redan af vår nuvarande beväring kunna läsa och skriva och det var ganska glädjande att se att procenttalet af dem, som detta kunde var ganska betydligt. Tron I icke, mina Herrar, att om en person komme in i kåren och icke kunde läsa och skriva, han icke då under dessa månader, som nu äro ifrågasatta för öfningar, skulle kunna lära sig sådant och männe icke de, som kunde detta förut, skulle inhemta något mera i andra kunskapsgränar? Man skall icke bedöma dessa värnepliktiges kasernlif, efter det kasernlif,

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

som våra värfvade trupper föra; de utgöras tyvärr i allmänhet af samhällets olycksbarn, som ej hafva någon annan utväg för sin utkomst än att taga värfning. Det kan derföre icke blifva nyttigt för våra pojkar att komma in och lefva ett kasernlif tillsammans med dessa lejda soldater.

Deremot kan jag icke tro annat, än att, om de förmögna och intelligenta klassernas söner inträda i arméns leder, dessa klasser skola hålla tummen på ögat på officerare och underofficerare och på deras sätt att bibringa kunskaper och öfning åt soldaten. Vi alla, som hafva våra pojkar i armén, skola icke underlåta att med uppmärksamhet följa våra söner och derigenom utöfva en kontroll, på att de män, hvilka hafva våra barns bildning och uppfostran om händer, rätteligen fullgöra sin pligt i detta afseende. Jag tror således, att den tanken icke är så alldeles oriktig, och jag får säga att i Tyskland, der jag varit i tillfälle att se dessa institutioner, har jag med verklig glädje äsett, huru man under exercistiden varit sysselsatt äfven med studier.

Jag kan icke föreställa mig, att svensken är så förtappad, att han icke skulle kunna i likhet med andra folk uthärda några månaders samlif, och att icke den tid, under hvilken ungdomen enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle hållas samlad, skulle blifva så använd, att den kunde lända samma ungdom till nytta i flere afseenden. Jag tror således icke att faran är så särdeles stor. Derföre, mine Herrar, får jag förklara att af alla de förslag, som vi här sett framläggas, hyser jag de mesta sympatierna för det som utgått från Kongl. Maj:t.

Men jag måste dock erkänna, att efter min öfvertygelse är det något högst väsentligt, som saknas i detta förslag. Der finnes nemligen icke något förslag till lag att gälla under öfvergångstiden från det gamla till det nya. Jag får uppriktigt tillstå, att jag icke kan inse orsaken, hvarföre förslaget är behäftadt med en sådan brist; ty icke kan jag föreställa mig, att man skulle vilja förmå oss att antaga något, som har afseende på framtiden, utan att vi på något sätt veta, huru öfvergången skall blifva. Med anledning häraf anser jag, att vi icke för närvarande kunna godkänna detta förslag, eller ens ingå i någon pröfning af detsamma.

Men äfven ur en annan synpunkt tror jag det icke vara nyttigt att nu genast godkänna Kongl. Maj:ts förslag. Det kan nemligen icke förnekas, att i allmänhet i landet råder mycken förskräckelse för det beslut, som Riksdagen i förevarande fråga kommer att fatta. Det är endast småningom som den tanken kan få insteg hos folket, att vi måste alla, hvar och en, rusta oss för landets försvar, och de uppoffringar, som derför blifva nödvändiga, kan folket icke på en gång fatta. Det är likväl otvifvelaktigt att ju mera denna fråga debatteras inom Riksdagen, inom nationen, desto mera skall folket komma till medvetande af och lära sig inse behovet af dessa uppoffringar; kanske kan ock förskräckelsen derigenom i någon mån minska. Det är jemväl ur denna synpunkt, som jag anser, att landet icke bör öf-

verraskas genom antagandet af detta förslag, och jag får på grund häraf hos Herr Talmannen värdsamt hemställa, det han ville framställa proposition derom, att »Riksdagen, vid det förhållande att förslag till stadganden för övergången från den nuvarande till den föreslagna nya härordningen icke blifvit Riksdagen förelagdt, ej kan ingå i närmare pröfning af det derom nu framlagda nådiga förslag.»

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Herr von Schoultz: Den siste talaren har för oss klart och tydligt angifvit att han utan betänkande antog, att en nödvändig grundförutsättning för en ny härordningsinförande vore *allmän värnpligt*. Ja, den ärade talaren gick så långt, att han till och med förutsatte, att *alla* människor skulle öfva sig i vapen och underkasta sig denna pligt. Naturligtvis kunde det icke vara hans mening att detta skulle tillämpas i hela sin utsträckning; ty icke ville han väl att äfven våra damer skulle träda i vapen, så farliga de än på annat håll kunna vara.

Den ärade talaren antog, såsom jag nyss nämnde, obetingadt den allmänna värnpligten såsom en nödvändig grundförutsättning för erhållandet af en tillfredsställande härordning. Men nu är frågan, om just denna skall anses såsom en sådan nödvändig förutsättning. Här hafva vi ett *antingen — eller*; *antingen* allmän värnpligt *eller* någonting annat. Derom är frågan. Och det är denna fråga som först skall besvaras, innan man går vidare.

Af de yttranden, som under dagens lopp här blifvit fälda, har det visat sig att detta *antingen — eller* blifvit framhållet från olika synpunkter. Sålunda hörde jag redan på förmiddagen huru en talare ansåg, att vi borde återgå till det förslag, som vid 1871 års riksdag framställdes. En annan talare deremot yrkade, att vi skulle gå framåt i den riktning, som vi sedermera antagit och i enlighet med Riksdagens till Kongl. Maj:t år 1873 aflåtna skrifvelse lägga den allmänna värnpligten såsom grund för en ny härordning. Således hafva vi redan der ett *antingen — eller*. tvänne hvarandra motsatta förslag. Den ene talaren ville att vi skulle som nyss nämndes gå tillbaka, den andre att vi *icke* skulle gå tillbaka en enda fot. Naturligtvis ville äfven den som förordade detta tillbakagående, att vi på sätt och vis äfven skulle gå framåt, då han föreslog någonting i hans tanke bättre, hvilket icke skulle kunna vinnas genom antagandet af Kongl. Maj:ts förslag, emedan detsamma vore grundadt på den allmänna värnpligten, något som denna talare icke kunde gilla.

Jag vill icke trötta Kammaren med att göra en jämförelse emellan den allmänna värnpligten, tillämpad i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, och tänkt under en mera modifierad form, äfvensom tillämpad på sätt som vid 1871 års riksdag var föreslaget. Det skulle endast vara att upprepa hvad som inom Kammaren förut blifvit bättre sagdt.

Jag inskränker mig sålunda till att genast bekänna, att jag, för min del, accepterar allmänna värnpligten såsom den enda riktiga

Ang. landtför- grundförutsättning för härordningen. Ju mera orubbad allmänna
svarets ord- värnpligten finnes tillämpad och uttryckt i härordningsförslaget,
nande. desto bättre uppfyller den sitt ändamål. Det är egendomligt, att en
(Forts.) representant, som här i sitt anförande lemnat det vitsord åt Kongl. Maj:ts förslag — hvilket ju uppenbart är grundadt på allmän värnpligt — att nämnde förslag vore »fulländadt verk», detta vitsord oakadt vill förorda 1871 års förslag, hvilket ju uppenbarligen är principiellt olika det förstnämnda.

Att det finnes farliga punkter vid tillämpningen af allmänna värnpligten, det är hvad den talare på förmiddagen, hvilken jag förut åsyftade, har velat låta oss inse, derigenom nemligen att tillämpningen af allmänna värnpligten skulle blifva mera tyngande för den obemedlade delen af befolkningen än för den bemedlade, och derpå fotar han sedermera en mängd faror. Jag vågar emellertid med all aktning för min ärade vän på wexiöbanken bestrida riktigheten af detta. Det har också blifvit bemött från flera håll, och jag vill endast be att få framhålla ett exempel för att noga belysa, att de offer som framläggas på fäderneslandets altare, såsom man brukar uttrycka sig, icke äro mindre för de bemedlade än för de obemedlade. Jag vill t. ex. antaga att inom ståndspersonsklassen finns en far med två eller tre söner inom läroåren. Här gäller det med tillämpning af den allmänna värnpligten för den ene efter den andre af desse söner att efter afslutade studier och just vid den tidpunkt af lifvet, då de skola välja sin lefnadsbana, afbryta eller rättare sagdt afbida en anställning; de måste underkasta sig äfventyret att möjliga anbud, som nu stå till hands, icke mera finnas, då de, efter längre eller kortare tids vapenöfningar, skulle återknyta träden af sin lefnadsbana. De hafva gjort ganska stora offer, och om man betänker att den ene efter den andre af sönerna varit i detta dilemma, så tror jag att den far, som icke tvekat att underkasta sig detta, gör lika stor insats som förhållandet blefve inom en arbetarefamilj, der en son efter en annan efter tillräcklig öfning i något yrke ingår i härordningen. Hvad blefve skilnaden sedan bådadera slutat? Arbetarens son har icke glömt det yrke, han egnat sig åt, och han har ett *plus* i hvad han lärt sig under öfningstiden. Om man än må erkänna att *quantitativt* taget det alltid blir händelsen, att större antal personer tillhörande den obemedlade kategorien genom tillämpning af den allmänna värnpligten dervid träffas, än hvad som blefve förhållandet inom den bemedlade klassen, så, när man betraktar förhållandet *qualitativt* — hvilket väl bör vara bestämmande då frågan gäller att lemna fosterlandet det högsta offer som kan gifvas, nemligen sitt lif till dess försvar, tror jag att insatsen från de bemedlades sida är minst sagdt lika stor som från de obemedlade klassernas, och jag vill icke att man i allmänhet skall stanna vid den föreställningen, att det egentligen är de obemedlade som i detta fall göra den största insatsen. Det blefve i sanning ganska farligt om denna tanke spred sig bland nämnde klasser af befolkningen; och det är ej heller i nyss-

nämnde afseende, eller att nemligen de obemedlade anses bära tyngsta bördan, som missnöjet med allmänna värnpligten är rådande i Preussen med flere länder i Tyskland, utan härleder sig obelåtenheten väl hufvudsakligen från den långa öfningstiden, ty deri visar sig tyngden af värnpligten kunnbarast. Härifrån gör dock, hvad oss beträffar, Kongl. Maj:ts föreliggande förslag ett betydligt steg till det bättre.

Ju mindre ett land är — jag instämmer med en föregående talare deri — desto nödvändigare för detta land är införandet af den allmänna värnpligten såsom grund för försvaret. Detta synes mig så klart, att all strid derom tyckes obehöflig, och säkert är att för någon tid sedan Riksdagen eller åtminstone de af dess ledamöter som önskade grundskatternas borttagande, och som satte den frågan i förbindelse med frågan om ordnandet af vårt försvar, hyste den mening, att allmänna värnpligten borde äfven hos oss vinna tillämpning. Den har ock nu, såsom vi finna i Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, vunnit tillämpning. En ärad talare på stockholmsbänken uttalade sig på förmiddagen i frågan och var — om jag ej orätt uppfattade hans yttrande — icke fullt tillfredsstäld med detta förslag, emedan han ansåg att deri insmugit sig något irrationelt, i ty att till befälsstammen hänförts eliterne, hvilka skulle betalas med ett litet arvode, och detta fann talaren afvikande från allmänna värnpligtens idé samt ville i stället att alla de, som stå öfver det s. k. politiska strecket, skulle utbildas till befäl och stam, samt att de, som stå under detta streck, skulle underkastas endast en kortare tjänstetid. Mig synes emellertid detta hvarken praktiskt eller fullt lämpligt. Man kan visserligen härvid anknyta den frågan — hvarom ock under förmiddagens förhandlingar hänsyftning gjordes — om icke en utsträckning af de politiska rättigheterna måste blifva en nödvändig följd af allmänna värnpligtens införande; och för min del måste jag tillstå att, enligt mitt förmenande, tillämpningen af värnpligten sannolikt skall hafva denna följd. Men sistnämnde omständighet föreligger ej nu till ompröfning, utan är en sak för sig, som icke bör inverka på denna frågas lösning.

Många äro de olika förslag, som framkastats i och för frågans lösning dels af Utskottet dels ock af åtskillige reservanter, bland hvilka en återgått till 1871 års förslag; och man har framkastat den frågan: Hvad är det då man verkligen vill? Icke kan väl meningen vara att sända Kongl. Maj:ts förslag tillbaka med ett »bleklagdt nej», utan man måste väl på ett eller annat sätt förena sig om något af dessa förslag och antingen ansluta sig till den reservation Herr Rosensvärd i Första Kammaren afgifvit, sedan den dock undergått en kanske behöflig modifikation, eller ock välja något af öfrige reservanternes förslag. Härvid stannar man dock naturligen helt tveksam, då man icke har klart för sig, hvilket af dessa förslag skall vara till största bätnad för fäderneslandet. Man inser väl, att Kongl. Maj:ts förslag förutsätter stora kostnader, men Utskottet har dock ej på denna omständighet fotat sin hemställan om afslag å den Kongl.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

propositionen; och det är helt naturligt. Utskottet kunde ej göra det, sedan det börjat sitt utlåtande med dessa högstämda ord: »Det svenska folket har i alla tider vetat att häfda sitt sjelfständiga rum bland Europas stater och äfven framgent skall det helt visst, om ofred står för dörren, icke undandraga sig att äfven med de största uppoffringar värja sitt land och sin frihet.» Med dessa, om jag så får uttrycka mig, svenskmannaord börjar Utskottet, och kunde derföre naturligtvis icke komma till ett afslag å den Kongl. propositionen, om Utskottet endast skulle tagit hänsyn till de kostnader dess antagande skulle medföra, ty Utskottet säger ju, att svenska folket ej skall undandraga sig att »äfven med de största uppoffringar» freda sitt land och häfda sin sjelfständighet. Vid kostnaderna har Utskottet således icke fäst sig, men har i stället framhållit en annan omständighet, hvilken ock verkligen förtjenar uppmärksamhet, nemligen den mängd af arbetsdagsverken, hvilka måste uppoffras, om Kongl. Maj:ts förslag blefve antaget. Jag medgifver, att denna omständighet är beaktansvärd och den torde äfven, såsom det synes mig, blifvit uppmärksammad af en utaf reservanterne, då han bland annat säger »om man vidare kan medgifva att någon inskränkning i detta förslag (Kongl. Maj:ts) är möjlig antingen genom minskning af det antal som öfvas, eller minskning i öfningstiden för någon del af de värnpligtige, är det dock» etc.; och denne reservant har således icke, jag antager det åtminstone, varit känslolös för denna anmärkning. Men icke böra vi väl, äfven om anmärkingen har skäl för sig, helt och hållet öfvergifva värnpligtens idé och åtminstone får icke *den* göra det som har den öfvertygelse, att allmänna värnpligten är den enda säkra och riktiga grunden för vårt försvar. Under sådana förhållanden återstår intet annat för oss att göra, än att söka bringa den allmänna värnpligten i öfverensstämmelse med landets öfriga förhållanden, och man behöfver då endast taga i betraktande huruvida möjligen genom inskränkning i öfningstiden eller andra derjemte, i verkan omständigheter kan åstadkommas någon modifikation i de ekonomiska uppoffringarne, de må nu gälla dagsverken eller den totala kostnadssumman. Detta är en tanke, som finnes inryckt i den första reservantens förslag, och som jag tycker kan vara tillräckligt lugnande. Och tager man — i öfrigt hållande sig vid reservantens hemställan, att Kongl. Maj:t ville för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, fotadt på det nu meddelade nådiga förslaget grunder — i den skrifvelse i ämnet, som aflåtes till Kongl. Maj:t, tager man, säger jag, fasta på ofvannämnda tanke, nemligen huruvida icke i ett eller annat hänseende inskränkningar kunde ega rum till vinnande i någon mån af besparingar, så finge Kongl. Maj:t tillfälle att pröfva, huruvida detta kunde gå för sig, äfvensom taga i öfvervägande alla de särskilda reservationerna och den ställning, om jag får så uttrycka mig, hvori de begge Kamrarne befinna sig till hvarandra i detta ärende, samt slutligen efter noggrant skärskådande af alla dertill hörande förhållanden framkomma med det öfvergångsför-

slag, som den siste talaren antydt. Men ett hufvudvilkor härför är naturligtvis, att Riksdagen i sin skrifvelse tydligt uttalar sig för den allmänna värnpligten såsom grundförutsättning för hvarje förslag till ny härordning.

Skulle något af reservanternes förslag hafva utsigt att vinna Kammarens bifall, vore jag, oaktadt i alla ligger en afvikelse från den allmänna värnpligten, villig att förena mig deri, såsom innehållande en öfvergång till något bättre, och då företrädesvis i det af Herr Key m. fl. afgifna. Men då jag genom samtal med åtskilliga personer, tillhörande den majoritet i Kammaren, som vanligen dikterar besluten här, försport hvilken söndring inom densamma råder i denna fråga och således väl förstår att något sådant förslag icke skulle komma att af Kammaren godkännas, kan jag icke inse, huru man skulle kunna tveka att ansluta sig till det enligt min tanke mest rationela af alla de olika förslagen, som gäfvé Kongl. Maj:t tillfälle att, med beaktande af allt hvad här från olika sidor framhållits och yttrats, återkomma med ett förslag i ämnet, affattadt i sådan form att det kan antagas äfven af dem, hvilka anse sig icke kunna ingå på den nu ifrågavarande Kongl. propositionen.

Till sist får jag uttala min tacksamhet till representanten från Malmöhus län, hvilken gifvit stadsrepresentanterne det vackra erkännande att under denna öfverläggning, som dock haft sina spännande pointer, icke hafva framkommit med den beskyllningen att det endast är af egennyttiga bevekelsegrunder, som man vill fota vårt försvar på annan grund än indelningsverkets. Då han sålunda betygat stadsrepresentanterne sin aktning för att dylika ord icke blifvit fälda, så vill jag, såsom tillhörande dessa, å min sida uttrycka min aktning för denne representant, hvilken, ehuru tillhörande den kategori, hvarefrån sparsamhetens idé måste ytterst förfäktas, vid detta tillfälle likväl visat så mycken offervillighet för fosterlandets sak. Vi möta här såsom begynnelsen och slutet först det uttalande, som på förmiddagen afgafs af en fackman, hvilken haft till uppgift att noga studera detta ämne, och sedan det svar derpå, som kom från den representant af den samhällsklass, hvilken måste vara rädd för hvarje ökad utgift.

Gifvet är, att om vi vilja försvaret, då måste vi också icke rygga tillbaka för de kostnader, som åstadkommandet af detta försvar medför. Ty fasthålla vi vid de ord, hvarmed Utskottet inledt sitt utlåtande, och hvilka jag nyss anför, så få vi också underkasta oss de följder dessa ord innebära. I annat fall äro och förblifva dessa stora ord endast en tom fras. Ännu har jag dock icke hört någon af de talare, som här yttrat sig, beskylla Särskilda Utskottet att med dessa ord endast hafva framkastat ett löst tal.

Herr Key: Om man blickar tillbaka på denna frågas historia under de sista 9 åren, företa sig flere omständigheter att lägga märke till.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Aug. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Först det rent fosterländska och humana sätt. så olika mot fördom, hvarpå denna diskussion i dag föres af representanter både från stad och land, och redan *detta* är ett *stort steg framåt* till ett bättre.

Vidare torde man böra helt och hållet lemna åsido hvad som sades och gjordes under de första af dessa nio år i hvardera Kamraren. och i stället så mycket mera fästa sig vid 1873 års Riksdags skrifvelse i ämnet, denna skrifvelse, deri *båda Kamrarne* enda gången sammanstående uttalat de grunder, hvarpå de önskade få det nya härordningsförslaget fotadt.

Slutligen bör man förvåna sig, då man går tillbaka i denna frågas historia, icke att den ännu *är* olöst, utan fastmer deröfver att den redan *kan* befinna sig der den nu står, oaktadt det ej är mer än 9 år sedan striden om vårt försvarsväsendes ordnande börjades.

Under det andra länder. såsom Frankrike, Italien. Österrike. Preussen, Danmark, först sedan de blifvit agade genom mer eller mindre olyckliga krig sett sig nödsakade att i afseende på ordnandet af sitt försvar slå in på en ny väg, stå vi ännu kvar vid vårt 200 år gamla indelningsverk, hvars måhända allra största fel är, att det afvart svenska folket från tanken på, att det vore skyldigt att *sjelft* värna sitt land och i stället bibragt det föreställningssättet att nämnda skyldighet kan fullgöras med *penningar* i stället för *personliga* uppoffringar; — men oaktadt detta invänjande i folkets tänkesätt och oaktadt 60 års fred. hafva vi ändock, utan yttre påtryckning, oafåtligen under dessa sista 9 år tagit denna fråga under ompröfning, aldrig släppt den ur sigte och redan hunnit så långt att den icke *kan* falla, den *måste* lösas, om ej vid denna riksdag så åtminstone i en snar framtid. Detta är ett stort bevis på den fosterlandskärlek, som lefver på djupet, på den bildning, som höjer vårt folk öfver så många andra länders.

Detta har jag velat förutskicka, innan jag inlåter mig på ett bedömande af de särskilda förslagen. Dessförinnan vill jag derjemte tillägga, att det, enligt min uppfattning, är ett missledande omdöme, då man sökt påpeka, att här är fråga om *införandet* af allmän värnpligt eller ej. Den allmänna värnpligten *är* nemligen redan införd, ty den blef det i samma stund, Riksdagen fattade sitt minnesvärda, högsinnade beslut om friköpsrättens afskaffande.

Beträffande nu det Kongl. förslaget är det icke jag som vill underskatta detsamma. Det har onekligen stora förtjenster, och dess styrka ligger förnämligast deri, att det föreslår *lika* öfningstid för alla. Då jag erkänner detta, och det göra äfven mina medreservanter, måste jag dock beklaga, att den hänsynslösa fordran på offer af penningar, arbetskrafter, och — jag vill tillägga — af fördomar, hvilka dock hafva en historisk häfd för sig, som detta förslag förutsätter, gör det i närvarande stund oantagligt. Det är att ställa tvärhastigt för högt anspråk på landets vilja och förmåga, om man tror, att vi med en enda kraftansträngning, ett enda jätttesteg skola

kunna kasta allt det förflutna bakom oss, och med ens intaga den *Ang. landtförsvarets ordnande.*
ständpunkt, der Kongl. Maj:t vill hafva oss. (Forts.)

Det kan ej heller förnekas att hela arméns förläggande i årslång kasernering, utom andra olägenheter, medför oerhörda kostnader, ty endast byggandet af de kaserner, Kongl. Maj:t anser erforderliga, skulle uppgå till 34 å 35 millioner. Om man härtill beräknar ränta och underhållskostnad, får man ytterligare omkring 2 millioner, hvilken summa måste läggas till den af Kongl. Maj:t beräknade årliga utgiftssumman, 29 millioner, hvilken således kommer att stiga till 31 å 32 millioner.

Man har sagt, att det Kongl. förslaget är det enda fullt betryggande. Så försäkrade generalerne för några år sedan om båda de Abelinska förslagen, det ena efter det andra, och så skola de sannolikt påstå om *hvarje* Kongl. förslag. Men, mine Herrar, hvad menas med fullt betryggande? Om Kongl. Maj:ts förslag än skulle vara fullt betryggande mot kanske endera af de oss närmaste stormakterna, är det derföre också fullt betryggande mot en annan af dessa eller emot flere af dem? Här stå vi tveksamme, ty det beror på, hvilken makt vi skola mäta oss med. Fullt betryggande kan intet vara, ty, oafsedt vårt lyckliga i strategiskt hänseende insulära läge, kunna förhållandena blifva sådana, och kriget kan antaga en sådan gestalt, att knappast, utan yttre hjälp, några uppoftningar blifva tillräckliga. Till utomordentliga fall höra utomordentliga åtgärder och krattansträngningar. De kunna *då* fordras och erfordras, beviljas och verkställas, men *permanenta* kunna de icke tänkas.

Då jag, utöfver hvad reservationen innehåller, endast yttrar detta om Kongl. Maj:ts förslag och icke ingår vidare i pröfnung af detsamma, är det, såsom jag redan i reservationen sagt, icke derföre, att jag underskattar detsamma, ty jag erkänner, att förslaget i sina enskildheter är väl genomfördt och i alla delar konsekvent, utan emedan jag icke tror, att det eger någon den ringaste utsigt till framgång. Jag anser derföre, att det icke lönar mödan att deråt egna många ord, utan vill i stället öfvergå till reservationerna.

Den första reservationen, som möter oss, är den af General Rosensvärd, med hvilken General Wijkander instämt, och äfven General Abelin, med förbehåll af indelningsverkets bibehållande.

Jag får med afseende å denna reservation säga, att då dessa generaler förklarar, att de medgifva det en inskränkning i Kongl. Maj:ts förslag är möjlig, antingen genom en minskning i det *antal*, som öfvas, eller genom en minskning i *öfningstiden*, och det vidare på ett annat ställe säges, att en eller annan modifikation i detsamma i militäriskt hänseende är möjlig, så tror jag det varit bättre, att detta erkännande gjorts redan i komitén, i stället för nu i reservationen; ty om Kongl. Maj:ts förslag innehållit möjliga inskränkningar och och på samma gång för Riksdagen framlagts, hvilken *öfvergångstid* till det nya Kongl. Maj:t tänkt sig, så hade, efter min uppfattning, Kongl. Maj:ts förslag varit vida starkare, än det nu är.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Dernäst möta vi Friherre Stjernblads och Herr Ekmans reservation. Den går i samma riktning som Kongl. Maj:ts förslag, men med den skilnaden, att den sätter årskontingentens siffra högre än vi andra reservanter från denna Kammare och ogillar all ersättning. Jag vill icke förneka, att det ligger mycken manlighet uti att icke gifva vika för fördomarne, men å andra sidan tror jag klokheten bjuder, att icke heller alltför raskt utmana dem, särdeles då man hört de betänkligheter, som i denna Kammare i dag gifvit sig tillkänna.

Vidare hafva vi Herr Maunerskantz' förslag. I detsamma finnes ett tillägg; han vill nemligen, i stället för 90 dagars öfningstid, hafva en sådan af 120 dagar för den stora massan af beväringar. Jag vill icke heller uppehålla mig vid detta förslag, emedan jag tror, att det lider af samma fel som de öfriga reservationerna från Första Kammarens utskottsledamöter.

Kommer så de 3 reservanternes från denna Kammare. Ja, hvarföre jag icke anslutit mig till deras förslag, härleder sig från många skäl. Först och främst derföre, att om man ställer ersättningen för låg, så får man ej någon stam till den storlek och med den tjenstetid de vilja; ställer man den åter för hög, så blir det hela orimligt dyrt, det kan ej hjälpas. För det andra är denna stora stam *värfvad*. Jag har i denna Kammare under de förflutna åren yttrat mig så ofta i denna fråga, att mina åsigter om den indelta armén borde vara kända. Jag vill dock öppet förklara, att i valet mellan en värfvad stam, sådan som reservanterne föreslagit, och en indelt, så föredrager jag den senare; och detta af det skäl, att den indelta soldaten lever på landet, tillhör folket genom sin omgifning, har sitt torp och kan gifva sig, under det att den värfvade kastas in i kasernerna, isoleras der, och måste under en längre tid lefva ogift; den har sålunda icke det samband med den svenska jorden och det svenska folket, som den indelta soldaten. I militärisk öfning kan den värfvade soldaten tvifvelsutan blifva bättre, men i medborgerligt hänseende blir denna gamla värfvade soldat långt sämre.

Då en talare på vexiöbanken citerade Englands och Amerikas exempel bland de länder, som icke blifvit indragne i hvirfveln af värnpligtsberusningen, ber jag att få påminna honom, att England så långt ifrån finner sig tillfredsstäldt med sitt landtförsvär, att för närvarande inom parlamentet pågår en liflig agitation att få detsamma förändradt. England eger dessutom sin *sjömacht*, som utgör dess starkaste värn. Hade vi en sjömacht proportionsvis lika öfverlägsen vår nuvarande landtarmé, vore försvarets ordnande på den utsträckta värnpligtens grund icke så angeläget som det nu är. Hvad Amerika angår så har det Atlanten mellan sig och Europa, och Östersjön förhåller sig till Atlanten ungefär som Rhenfloden till Östersjön.

Då representanten för Wexiö framstälde sitt förslag om en här med stam, så väntade jag mig att äfven få höra något af det gamla talet om husröta, vedbrand och kofoder, i hvilket fall vi fått tillbaka herr Kallstenii kommunalsoldater från år 1871, sorgliga i åminnelse, ett förslag, som icke synes mig hafva några utsigter — gengångare kunna vi icke räkna på för vårt försvar.

Men jag har ytterligare en anmärkning mot de 3 reservanternes förslag. Tjenstetiden är för lång. Soldaten skulle enligt deras förslag kunna antagas vid 26 års ålder, och tjenstetiden skulle kunna utsträckas ända till tio år. Soldaten skulle således kunna tjena qvar till fylda 36 år, men då nödgades han gå ut i lifvet och börja en ny bana. Detta torde vara för honom ganska svårt, och min öfvertygelse är, att genom ett sådant stadgande, fattigvården skulle betydligt ökas.

Mot den stora värfvade armén har jag till slut den anmärkningen, att den icke är en folkets här, utan en Kongl. armé, icke en landets försvarsarmé, utan ett slags pretorianskt garde. Ett förslag i samma syfte som de tre reservanternes läser äfven under debatten i Första Kammaren hafva framställts, och det förvånar mig icke att dylika förslag kunnat der framkomma, men här så mycket mera från män af folket. Det är ej fråga om ensamt en härordning, mot hvars öfvergrepp det närvarande innebär en borgen, utan om öfvergången till en härordning för framtiden, och i en framtid *kan* en armé, byggd på de grunder, reservanterne uppstält, missbrukas i frihetsfiendtligt syfte.

Jag öfvergår nu till den reservation, som jag sjelf och ytterligare trenne ledamöter från denna Kammaré afgifvit, och skall då i minnet ännu en gång återkalla 1873 års underdåniga skrifvelse från Riksdagen, i fråga om grundskatterna och indelningsverket, hvilken synes mig hafva blifvit under diskussionens lopp lemnad alltför mycket åsido. Deri säges bland annat följande: »När en ersättning för det indelta manskapet i detta afseende» (till befälsstam) »skall ur de värnpligtiges led vinnas, bör, efter Riksdagens åsigt, för erhållande af en duglig befälsstam, hvarmed läres förstås icke blott öfverbefäl, utan äfven underofficerare, korporaler, vice korporaler och kadetsoldater, och hvilken befälsstam i sjelfva verket måste blifva föga mindre än den nuvarande indelta arméns effektiva styrka, *frivilligheten i främsta rummet tagas i anspråk.*» Hvad innebär detta? Jo, 1873 års Riksdag har sagt, att frivilligheten skall tagas i anspråk *i främsta rummet*, således måste det ju finnas något annat bakom i andra rummet, och detta *kan* icke vara annat än *tvånget*, hvilket, om icke *alla* kunna öfvas tillräckligt, måste genom lottning åstadkommas.

Men jag går vidare. Der står i samma Riksdagens skrifvelse »*mot den ersättning af Statsverket, som för sådant ändamål kan blifva behöflig.*» Hvad innebär detta? Jo, 1873 års skrifvelse säger således uttryckligen att frivilligheten skall i främsta rummet tagas i

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

anspråk mot ersättning. Ersättning förutsattes för dem som underkasta sig längre öfning och med afseende å specialvapnen säges vidare tydligen, att antagningen och godtgörelsen skall ske »efter samma grunder». Då denna skrifvelse hos Riksdagens båda Kamrar beslutades, var det ingen, som ifrågasatte att, genom att ersätta den längre och besvärligare öfningen, värnpligtsidén kastades öfver bord, nu deremot påstår man att, så snart det ifrågasattes betalning, så förkastar man värnpligtsidén. Vi fyra reservanter, jag påstår det, hafva haft 1873 års skrifvelse stadigt i sigte, då vi framlade vårt förslag om olika öfningstid, om ersättning och om lottning.

Jag öfvergår nu till det stora slagordet: *lottning*. Det förvånar mig att någre talare på förmiddagen, en på stockholmsbänken och en här i mitt grannskap på vexjöbänken, kunnat säga, att vårt förslag motsvarar »blodslottning». Detta uttryck vore berättigadt om det vore den aflägsnaste fråga om att den ene brodern skulle få stanna hemma, då den andre skulle gå ut i krig; men blodslottning kan man icke tala om, då det endast gäller några månaders mer eller mindre öfning i fredstid mot ersättning, ty derom och ej om något annat är ju här frågan. När det finnes så oklara begrepp om lottning hos personer, der man kunde vänta sig insigt, är det i sanning icke underligt, att folkviljan inom landet är förskräckt för lottningen, ty på sjelfva landet gör man sig just den föreställningen om lottning, att den ene skulle få stanna hemma och den andre nödgas gå ut i kriget; men jag är fullt och visst öfvertygad om, att, när man inom de olika orterna hunnit för folket utreda och göra klart, att det endast är fråga om, huruvida den ene skall hafva 8¹/₂ månaders längre och bättre tjunstgöring än den andre och därför åtnjuta ersättning, förskräckelsen skall stilla sig. Dessutom hyser jag den åsigt, att då, på sätt de 4 reservanterne föreslagit, det kommer att helt och hållet ligga i Riksdagens hand bestämma om lottningens början — enär först sedan Kongl. Maj:t begärt, och Riksdagen nekat erforderligt ökad belopp för frivilliges aflöning, lottning skall få ega rum — och då lottning dessutom endast under denna förutsättning och i mån af den indelta arméns afgang enligt vårt förslag skall kunna ifrågakomma, samt det derjemte under den långa öfvergångstiden från den gamla till den nya arméorganisationen säkerligen kommer att inträffa, att riksdag efter riksdag skall tvistas antingen om att bevilja ökad anslag eller att tillåta lottning, så skall omdömet nog klarna; och sedan frågan kommit under upprepad öfverläggning samt blifvit föremål för brochyren, tal och skrift, så skall förvisso, när Riksdagen slutligen en gång *vägrar* anslag, detta ske därför att begreppet om lottning då har mognat derhän, att landet icke längre hyser någon fruktan därför, och det är denna betänketid, detta gradvisa öfvergångssätt, vi genom vårt förslag velat bereda.

Jag har således inga farhågor för lottningens införande, nota bene på ofvan angifvet sätt i enlighet med syftet i vår reservation och det finnes dessutom prejudikat. Man har velat vederlägga detta

af Utskottet åberopade prejudikat om lottning från 1860 års riksdag; men jag vidhåller det. Komitébetänkandet »angående lämpligaste sättet för beväringsskyldighetens fullgörande» af den 30 maj 1859 lades till grund för Kongl. Maj:ts förslag till Riksdagen den 20 December 1859. Sammansatta Lag-, Stats- och Ekonomi-Utskottet biträdde förslaget och det blef slutligen Riksdagens beslut. Den lottning, som derigenom beslöts, gälde, att om mer än halfva antalet beväringsskyldige anmälde sig till friköpning från öfningarne, så skulle lottning dem emellan ega rum, d. v. s. en lottning uteslutande för de mera bemedlades söner för att undgå all beväringsofning, då nu åter lottningen gäller *alla* lika, men mot ersättning. Jag har gått igenom Bondeståndets protokoller för denna frågas behandling vid 1859—1860 års riksdag, men *icke funnit en enda röst som höjt sig emot den då ifrågasatta lottningen*. Ingen enda anmärkning inom Bondeståndet gjordes deremot, och denna lottning har varit lag ända till dess hela stadgandet om friköpning afskaffades.

Det har anmärkts af en ärad talare på stockholmsbänken mot de fyra reservanternes förslag, att det beräknats för mycket befäl för stammen, och om jag ej missuppfattade talarens ord, var hans anmärkning uteslutande byggd på den årskontingent af högst $\frac{1}{4}$ af de värnpliktige som reservanterne föreslagit; men jag vågar till den ärade talaren hemställa, huruvida icke de 9.000 eliterna och kader-soldaterna också behöfva befäl, och huruvida icke de stora massorna af beväring äfven erfordra befäl. Vidare anser jag mig böra påpeka, att reservanterne icke ifrågasatt ständigt tjänstgöring för befålet utan tänkt sig, att permission för en del borde ifrågakomma. Om man tager alla dessa omständigheter i betraktande, tror jag icke, att någon grundad anmärkning förefinnes mot den stora befälsstyrka, som den ärade talaren klandrat i reservanternes förslag.

Jag kommer nu till den sista reservationen, den åttonde. Det är en *osynlig* reservation, denna åttonde, och den lyder på afslag.

Men kommer detta att blifva Riksdagens beslut, så kan man säga, att regeringen äfven har sin dryga andel af skuld deri; ty onekligt är, att frågorna om våra grundskatters och vårt indelningsverks afskaffande och förslag dertill hade bort vara samtida med det nya härordningsförslaget, då 1873 års Riksdags skrifvelse till Kongl. Maj:tt ju innehöll, att den nya härorganisationen icke skulle sättas i verkställighet förr, än Konung och Riksdag tillsammans löst och antagit villkoren för grundskatternas och indelningsverkets afskaffande. Vidare har man, såsom jag redan nämnt, varit i saknad af det öfvergångsförslag, som för jemförelsens skull hade bort framläggas bredvid det definitiva organisationsförslaget.

Man må derföre ej tillvita *Riksdagen ensam*, i fall frågan nu icke skulle blifva löst; ty äfven *Regeringen* — jag vågar upprepa det — har deri sin anpart. Men — jag måste äfven säga detta — ett afslag, och ett afslag hållet uti allmänna ordalag, tilltalar icke mig. Det må kännas bittert, mycket bittert, om det som man under

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

nio hela år af sitt lif har arbetat och sträfvat för, skall tyckas vara förspildt; men den känslan är dock blott en enskilds, som icke väger mycket i det stora hela. Långt bittrare är att veta fosterlandet fortfarande vara utan försvar, att veta det denna fråga allt jemt står olöst och hänger öfver oss såsom ett Damokles-svärd. Man säger visserligen, att ingen fara är å färde, att det icke blir något krig utaf, utan att vi nog få behålla freden. Det är ty värr så vanligt, då man länge sett vänner och bekanta falla ifrån, men själf känner sig frisk och arbetsför, att intrycket går alltför snart öfver. man glömmer det i bestyrens hvirfvel; men väl den, som icke träffas oberedd, och hvad som gäller om den enskilde, gäller äfven om folken. Den stund kan komma, då vi, efter att genom våra menings-skiljaktigheter hafva fördröjt lösningen af frågan, få underkasta oss samma offer, samma bördor, som de länder, hvilka gjort på samma sätt som vi.

Dessutom tror jag, att hedern fordrar, att, sedan vi förkastat det ena Kongl. förslaget efter det andra, och nu ändtligen fått ett förslag i enlighet med hvad vi begärt, ehuru långt mera gående än vi begärt, vi nu icke ega rätt längre att aflåta en allmän skrivelse, långt mindre en sådan som lennar så många kryphål som möjligt öppna för att en annan gång kunna säga: »Det är icke heller detta, vi hafva begärt; det är icke detta, vi ville hafva». Någoting dylikt anstår icke Riksdagen. Riksdagen bör tvärtom säga ut sin tanke tydligt och klart, så att Kongl. Maj:t må veta, hvad Riksdagen vill. Om också tvänne olika beslut nu skulle fattas, det ena af Första Kammaren, det andra af Andra Kammaren, skulle Kongl. Maj:t i alla fall, så vida nemligen begge besluten vore byggda på samma grunder, framdeles möjligen kunna sammanjemka de olika meningarne och för representationen framlägga ett nytt förslag, som kunde vinna båda Kamrarnes bifall. Men skulle Kongl. Maj:t, i fall alldeles olikartade beslut fattas eller allt nu blefve afslaget, icke vidare framlägga något förslag, så skulle detta verkligen ej förvåna mig; jag skulle alldeles icke undra öfver, om Kongl. Maj:t tröttnade och säge tiden an, tilldess Riksdagen visar sig veta hvad den själf vill, eller ärligt vill säga ifrån hvad den vill; kanske skall Kongl. Maj:t resonnera sålunda: jag skall försöka att genom de gemensamma voterin-garne skaffa mig penningar till den gamla arméns öfningar, för att sålunda göra våra indelta soldater så krigsdugliga som möjligt — och kanske äfven så dyra som möjligt. Ett sådant tillvägagående kan väl äfven till slut leda till något resultat; och de stridiga viljorna få då kanske lättare än nu att förena sig om ett nytt förslag.

På dessa skäl och då så mycket både ur politisk, ekonomisk och moralisk synpunkt talar för att nu fatta ett beslut, tror jag för min del, att det icke går an att stanna vid ett i mer eller mindre allmänna fraser tillsvarfvadt afslag. Ett beslut *måste* fattas. Det förslag, som jag tillsammans med tre andra reservanter från denna Kam-maren framställt, har jag väckt icke derföre, att jag ansåg frågan

bättre löst af oss fyra, än af de andra, utan derföre, att jag ansåg vårt förslag antagligare än de andras. såsom enligt min åsigt vaxlande in på det rätta spåret utan våldsamma brytningar och bildande en brygga mellan nutid och forntid, på hvilken man utan betänklighet kunde fortgå i samma stund, som förslaget blefve lefvande hos folket.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Då jag i år reste upp till riksdagen, sade man allmänt i hemorten till mig, att hvad man hade mest emot, var att de värnpligtige skulle förläggas i garnison. Ingen menniska talade då ett ord om lottningen; nu deremot talar man endast om den, icke om garnisonstjensten.

Om således de fyra reservanternes förslag, så att säga, vaxlar in i det rätta spåret, på samma gång det visar undseende för de ännu rådande fördomarne — och man må ej undra öfver att ett folk, jag säger det ännu en gång, som i 200 år varit bundet af indelningsverket och i 60 årtjutit en ostörd fred, icke efter blott nio års förlopp kunnat blifva hägad för ett värnpligtssystem, tillämpadt utan misskund — om vårt förslag kunde bilda den nödiga bryggan till någonting kommande och bättre, så torde det icke hafva blifvit väckt förgäfvets. I en eller annan bättre form skall det då lefva upp igen.

Herr Törneblad: Herr Talman. Kammaren lär icke af mig fordra någon närmare utveckling af de rent militära elementen i denna fråga. Detta förmår jag ej, och det vore äfven öfverflödigt efter det upplysande föredrag, som den ärade talaren på stockholmsbänken, själf komitéledamot, på förmiddagen hållit. Men det torde tillåtas mig att söka något allmännare belysa frågan från dess olika synpunkter. Jag vill då först och främst söka framställa de allmänna grundsatserna för ett nationelt försvar; vidare det nu föreliggande förslaget, sammanställt med de gjorda sammanjemkningsförslagen, med afseende på utsigten för deras antagande, och slutligen det resultat, hvarom man möjligen skulle kunna, under de skilda meningarnes förbistring, förena sig.

Jag tror ej att någon som vill åstadkomma ett starkt försvar dervid har att tänka på de stormaktsdagar, som tillhöra förgångna tider; utan han har att ställa sig till efterrättelse den i forntiden kända grundsatsen: »om du vill freden, så rusta dig för kriget.» Det är väl sant, att denna grundsats stundom blifvit förbisedd; men detta har sällan skett utan sin nemesis; ty krigen hafva rätt ofta i blodig skrift inristat nämnda grundsats i härjade länder och bland besegrade folk, som ångrande fått sucka sitt »försent». Vi hafva visserligen icke kommit till en sådan olycklig erfarenhet, men om vi icke det gjort, så hafva vi derför icke skäl att misskänna värdet af denna grundsats. Vi hafva i stället skäl att tacka Försynen, för det vi ej gjort den bittra erfarenheten, samt anledning att söka förekomma, att en dylik olycka må träffa oss i framtiden.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ur denna synpunkt ser jag ett starkt försvar, och jag tror att ett starkt försvar kan af oss åstadkommas. Väl har det blifvit här yttradt, att ett försvar aldrig kan blifva *fullt* betryggande, och detta är sant, ty allt menskligt verk är ofullkomligt. Men vi kunna bereda en jemförelsevis god trygghet för fosterlandet, och det är denna trygghet, vi böra åstadkomma.

Man har sagt, att vi med sannolikhet icke hafva att befara något anfallskrig. Ja, detta är riktigt, för så vidt nemligen den, som vill företaga ett sådant, vet hvad det kostar att göra det; men vet han, att han kan anfalla utan någon synnerlig fara, så inträder ett motsatt förhållande. Och redan det målet att kunna under striden emellan tvänne större makter iakttaga neutralitet, är väl ock värdt en och annan uppoffring, äfven om den kunde kännas tung. Den enskilde, som väntar en fara, söker sätta sig i trygghet för densamma och underkastar sig uppoffringar derför; hvarföre skulle icke då äfven en hel nation göra på samma sätt? Och att faror kunna förestå, det visar historien och en blick på vår verldsdel's politiska förhållande. Minst hade man då kunnat förmoda, att den talare, som karakteriserade hela Europa såsom ett »röfvarenäste», skulle komma till det resultat, att vårt försvar ej behöfde vara synnerligen starkt. Från den synpunkten anser jag för min del, att man bort yrka på, att försvaret bör blifva så starkt som möjligt.

Ja, säger man, dessa satser äro i och för sig fullkomligt riktiga, men huru skola de väl taga sig ut i tillämpningen? Jag tillåter mig då fråga, hvilka fordringar ställer man nu på ett starkt försvar? Jo, bland andra, att det skall vara snabbt och hastigt verkande. För min del är jag icke någon militärisk auktoritet, men jag kan åberopa det Särskilda Utskottets utlåtande, der det på första sidan heter: »Nutidens krig utkämpas icke endast med stora, utan ock med väl utbildade härar. Lärotiden under kriget finnes ej mer, utan krigets konst måste förut vara inlärd. Redan vid krigets utbrott kunna afgörande strider väntas.»

I dessa ord ligger ett uttalande, att försvaret måste verka snabbt. För att detta ock må kunna åstadkommas, bör man vara betänkt på att hafva förberedt sig så väl, att man icke räknar på tillfälligheten af ett möjligtvis fördröjdt anfall af afgörande art. Ty det kan hända, och det är till och med troligt, att den tillfälligheten uteblifver. Man har anfört Englands exempel, men så många hafva sökt gendrifva det yttrandet, att jag icke vill spilla många ord derpå.

Och då man talar om Englands flotta, torde dervid äfven böra omnämnas det egna sätt, hvarpå England, åtminstone förr, förskaffat sig folk till sin flotta, ett sätt, som jag åtminstone icke tror, att vi skulle vilja taga efter.

Nu kan man hafva olika grundsatser för försvar. Man kan bygga detta antingen på allmän värnpligt, på indelt stamtrupp eller slutligen på en värfvad trupp. Hvad först den indelta stamtruppen angår, så finnes ju ett uttalande från Riksdagen, angående önskligheten af

dess upphäfvande, och sakkunnige hafva med anledning af den sista tidens erfarenhet förenat sig om den åsigten, att man med den indelta truppen och beväringen icke kan utbilda ett för framtiden tillfredsställande försvar. Äfven har måhända indelningsverket mistat något af sin inre kraft genom det nyligen fattade beslutet angående militiebostälernas indragning till statsverket. Säkert är att, då på så många håll har uttalats domen öfver den gamla institutionen, hvars värde jag för öfrigt icke vill förringa, Riksdagen *nu* svårigen har rättighet att på denna grund bygga försvaret.

Hvad åter vidkommer värfvad styrka, så möta stora kostnader och svårigheter att skaffa folk till densamma; hvartill kommer att det folk, som kan genom värfning erhållas, icke är sådant, som man i främsta rummet skulle önska till försvaret och såsom stam för beväringen.

Återstår således den allmänna värnpligten. Den har många fördelar, men äfven — låtom oss erkänna det — olägenheter, ty den fordrar kända uppgifningar. Om man äfven icke vill taga i betraktande de direkta ökade kostnader, som blifva en följd af antagandet af det Kongl. förslaget, så måste man till sin fulla vikt uppskatta den förlorade arbetskraften; men å andra sidan torde äfven böra tagas i skärskådande, huruvida icke denna förlorade arbetskraft mer än nog ersättes af den säkerhet eller förhoppning som genom förslagens antagande vinnes derom att icke förlora ännu mer genom krigets härjningar. I alla hänseenden har man då ett mål att sträfvä för, ett mål, hvars höga betydelse vi alla erkänna: nationens sjelfständighet och frihet, utan hvars betryggande vi icke kunna bibehålla aktningen för oss sjelfva, ännu mindre kräfvä aktning af andra.

Hvad de nu föreliggande särskilda förslagen beträffar, får jag erkänna, att det af Kongl. Maj:ts framlagda, synes mig vara konsekvent och i och för sig fullgodt. Det har dock ett hinder mot sig, såsom i en af reservationerna är omnämndt, i det att Kongl. Maj:ts förslag om ändring af 80 § Regeringsformen icke blifvit af Riksdagen antaget till hvilande. Samma härordningsförslag har vidare mot sig ett annat och kanske lika stort hinder, nemligen att folkmedvetandet icke ännu synes vara moget för antagande af det rena värnpligtssystemet såsom grundval för vårt försvar. Jag sluter dertill icke blott af de meningsskiljaktigheter, som redan, vid förslagens framläggande af regeringen, åtföljde detsamma, utan äfven af den olikhet i åsikter, som yppats i Utskottets betänkande med dervid fogade reservationer samt af alla de olika meningar, som redan under debatten blifvit uttalade, och förmodligen äfven härefter både i dag och i morgon komma att uttalas i denna Kammare. Detta bevisar något. Det bevisar, att man väl vill hafva ett gemensamt försvar, men att man icke ännu enat sig om att göra de stora uppgifningar, som erfordras för att verkliggöra detta försvar. Under sådana förhållanden, vore det kanske för tidigt att nu påyrka det Kongl. förslagens antagande, huru myc-

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

ket man än erkänner dess militära förträfflighet, hvaremot jag icke heller har något att anmärka.

Vidkommande åter reservationerna, står den första af dem så nära det Kongl. förslaget, att, om man icke anser sig kunna antaga detta, man svårligen kan biträda nämnda reservation, om man än medgifver, att densamma har ett visst företräde i afseende å konsekvens. De öfriga reservationerna åter, utom en, framställa i större eller mindre mån lottningssystemet och dess förmenta företräden. Här har nyss blifvit gjordt ett försök att försvara detta system af en talare på kalmarbänken. Jag skall icke närmare granska hans grunder för detta försvar, utan vill endast åberopa den nästan allmänna förkastelsesdom, som nu inom Kammaren blifvit uttalad öfver lottningssystemet, en dom, hvilken synes mig, för att icke säga något annat, åtminstone kunna berättiga till uttalande i dess praktiska näkenhet af den åsigten, att Kammaren icke vill antaga detsamma.

En reservation åter, den sista af dem, har bestämdt uttalat sig mot lottningssystemet; men den har på samma gång framställt förslag till bildande af en värfvad armé, mot hvilket grundade anmärkningar från flere håll blifvit gjorda, och senast af den siste talaren. Dessa anmärkningar synas mig fullgoda, och jag vill dertill endast lägga, att samma anmärkningar äfven till en del träffa det af representanten för Wexiö framställda förslag. Den armé, han synes hafva tänkt sig, förefaller mig något besynnerlig; den är nemligen hvarken indelt eller värfvad, utan ett slags mellanting mellan båda. Och med afseende å svårigheten att beräkna kostnaderna för densamma, tror jag icke, att detta hans förslag, huru mycket det än för öfrigt kan hafva för sig, är antagligt.

Men skall man taga värnpligten, skall man taga den konsekvent; ty att på något sätt förändra den och förbinda den med värfning eller frivillighet, det är att försvaga idéns kraft. Värnpligten har sin största betydelse just deri, att alla gemensamt, utan någon inskränkning, äro pligtige att försvara sitt land; och denna skyldighet beror derpå, att de äro medborgare; det är en medborgerlig tunga, som åligger dem, en tunga, som medför icke blott ansvar, utan äfven känslan af att vara medborgare i ett fritt land, i ett land, som *vill* vara fritt. Deri ligger det stora i värnpligten, och detta försvinner, om man inskränker denna gemensamma skyldighet för de värnpligtige.

Hvad åter beträffar påståendet, att kasernsystemet skulle medföra stora vådor, vill jag visst icke förneka, att möjlighet finnes för ett sådant antagande; men jag tror också, att en annan möjlighet i det fallet kan finnas, om systemet tillämpas väl, hvilket till stor del beror på det befäl, som kommer att handhafva dess tillämpning. Och om kasernerna blifva, jag vill icke säga folkhögskolor, men uppfostringsanstalter för inskräpande af pligtkänsla, lydnad och ordningssinne, så har man i dem gjort en verklig vinst, som i någon mån skall ersätta de förlorade arbetskrafterna. Jag vill icke be-

stämndt säga, att sådant kommer att ske; men jag påstår, att det ena kan vara lika troligt som det andra.

Man har sagt, att största tungan af försvaret, i fall det ordnades på nu föreslaget sätt, skulle falla på den fattigare delen af landets befolkning; och man har i sammanhang dermed åberopat det missnöje med värnpligtssystemet, som skulle finnas i Tyskland. Jag tror dock icke, att tungan af dessa uppoffringar för vårt försvar skulle komma att företrädesvis och synnerligen drabba de fattige; ty de skola visserligen uppoffra sin arbetstid, men under den tiden erhålla de ej blott sin bergning, utan jemväl något mera, nemligen både militärisk och annan uppfostran, hvilken icke gör dem oskickliga till kommande fredliga värf, utan tvärtom förhöjer deras duglighet, om systemet blifvit rätt tillämpadt. Och hvad det omtalade missnöjet hos Tysklands befolkning beträffar, finnas dertill andra orsaker än värnpligten; det finnes för närvarande så många elementer till missnöje, som uppröra Tyskland, att det vore orätt att skjuta skulden på värnpligten ensam, och för öfrigt är, såsom redan blifvit omnämndt, den värnpligtiges tjenstetid längre der, än den skulle blifva hos oss.

Om således man skall välja emellan de olika systemen, bör man antingen tillämpa värnpligten konsekvent eller också utveckla det gamla till något fullgodt. Nu har emellertid Riksdagen tydligen tillkännagifvit sin mening, att det gamla icke på längden kan vara hållbart; det kan möjligen vara lämpligt såsom öfvergångsform, men icke till försvar för framtiden. Är denna uppfattning af Riksdagens åsigt riktig, återstår för Riksdagen icke annat än att i en eller annan form acceptera värnpligten. Jag vill icke göra något definitivt yrkande derom, utan blott uttala detta *såsom en grundsats för framtiden*.

Här har redan erinrats, att till Kongl. Maj:ts förslag icke finnes något öfvergångsstadgande. Denna anmärkning upprepar jag, icke såsom ett klander, ty det hinder, som därför mött, har sannolikt varit öofvervinnerligt; men saknanden deraf är likväl ett faktum, och ett faktum, som inverkar på frågans bedömande, ty det är gifvet, att, om man skall kunna antaga detta förslag, är det af vinst att se, huru det skall taga sig ut under öfvergångstiden. Om man således kunde till kommande Riksdag få ett öfvergångsförslag med kostnadsberäkning, huru det skulle ställa sig under närmaste framtiden och längre fram, så hade man bättre medel att bedöma, hvad man skall besluta sig för, än man nu har. Jag upprepar, att i denna anmärkning icke ligger något klander, utan att jag endast velat uttala den åsigten, att en dylik fullständig öfverblick af frågan i dess helhet möjliggör en pröfning af det definitiva förslaget, något som jag icke tror Kammaren skall kunna jäfva.

Vid sådant förhållande, och såsom frågan nu ställer sig med dess olika åsikter, som bryta sig mot hvarandra, är att frukta, att

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

man kommer att stanna vid ett bleklagdt nej utan något vidare, men detta bleklagda nej är icke det, som regeringen vill och svenska nationen väntar af representationen. Den väntar, att ett tillmötesgående i denna fråga skall visa sig, ett tillmötesgående, som bestämdt finnes i botten af sinnesförfattningen här, huru svårt än meningarne hafva att förenas om formen derfor.

Med tanken derpå har jag, med hjälp af några vänner, försökt att uppställa ett förslag, som jag vill öfverlemna till Kammarens upplysta bepröfvande; och jag vill tillägga, att jag anser förslaget, äfven om det icke lyckas vinna framgång, likväl hafva uppfyllt sin mission att komma under granskning och möjligen föranleda jemkningar i åsigtterna eller framkalla andra antagliga yrkanden. Något annat begär jag icke; och jag skall vara villig att taga förslaget tillbaka, om det i någon mån kan menligt inverka på slutresultatet, då alla meningarne skola sammanjemkas och slutyrkandena sammanfattas.

Detta förslag lyder som följer: Att Riksdagen, med anmälan, att den icke kunnat i oförändradt skick bifalla Kongl. Maj:ts af öfvergångsförslag icke åtföljda nådiga proposition, måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga frågan om försvarsväsendets ombildning i förnyadt öfvervägande och derefter för Riksdagen framlägga:

a) förslag till en på allmän värnpligt grundad härordning, afpassad efter landets behof och förmåga af uppostringar i och för försvaret;

b) fullständiga kostnadsberäkningar för detta förslags genomförande och tillämpning;

c) plan till en på längre tid ställd öfvergång till det nya systemet, så uppgjord att, med bibehållande af nödiga stamtrupper, beväringens öfningar allt mer utsträckas, intilldess värnpligtssystemet kan fullständigt genomföras och i sammanhang dermed indelningsverket afskaffas;

d) förslag till de jemkningar och lindringar i roterings- och rustningsbesväret, som af uppostringarne för den utsträckta krigstjänstskyldigheten under öfvergångstiden påkallas, samt till detta besvärs slutliga upphäfvande.

Detta förslag uttalar, såsom Kammaren finner, grundsatsen om allmänna värnpligten för framtiden; vidare vigten af en fullständig finansplan, innan förslaget kommer till hufvudsaklig pröfning; dessutom angelägenheten deraf, att öfvergången ställes så, att derigenom värnpligtssystemet förberedes, ty detta system har sin rot i beväringens inrättningen och utvecklingen af denna inrättning är således ett medel att främja värnpligtssystemet.

Slutligen innefattar mitt förslag äfven ett yrkande om en af denna Kammare flera gånger förut begärd jemkning och lindring i rustnings- och roteringsbesväret, afsedd att småningom inträda och

förbereda dettas slutliga afskaffande, *då* nemligen, när den nya här-
 Ang. landtför-
 svarets ord-
 nande.
 (Forts.)

Herr C. Ifvarsson: Så sent på aftonen, vore det kanske bäst att tåga stilla, men då denna fråga är af så stor vikt, anser jag mig icke böra göra det. Jag vill gerna yttra mig kort, och om jag icke skulle lyckas deri, så är det derföre, att jag icke kan undertrycka ett och annat, som *måste* sägas.

Hvad jag först och främst vill nämna, det är att af de många olika förslagen, som blifvit framställda af Kongl. Maj:t, af reservanterne och slutligen af enskilda ledamöter af denna Kammare, har man tydligen funnit, att frågan ännu icke är mogen till afgörande. I detta hänseende tror jag, sålunda man kan vara på det klara; men huru saken skall för framtiden ställas, detta synes mig mycket oklart. Hvad jag föreställer mig skulle kunna gå lättast, det vore att genomföra ett särskildt öfvergångsförslag, och ett sådant vore sannolikt också med folkets önsningar mest öfverensstämmande. Något sådant förslag har jag icke sett framlagdt; jag vill icke heller framlägga något, utan endast antyda, huru det efter min uppfattning borde vara beskaffadt.

Jag kommer då tillbaka till 1873 års Riksdags skrifvelse, som var mycket sväfvande i vissa delar, i synnerhet i de delar, som icke egentligen hörde till ämnet, och som efter min tanke gaf regeringen tillfälle att svara så som den gjorde. Men hvad som var tydligt af skrifvelsen, det var att man ville söka få afskrifningsfrågan afgjord på samma gång som den egentliga försvarsfrågan. Hade man utgått från denna synpunkt, skulle saken varit vida lättare än nu att komma till rätta med.

Jag föreställer mig, att det icke hade behöfts mera, än att man ställt afskrifningen på det sätt, som Kammarrådet Anderson föreslagit, med vissa procent om året, och det på grund af den skrifvelse Riksdagen aflät till Kongl. Maj:t. Man hade då bestämt afskrifningen efter värde i hvad angick indelningsverket, och således hade man fått alltsammans uppskattadt i penningar. Dernäst hade man efter samma grund bestämt, att statsverket skulle betala den soldat, som af staten anskaffades i stället för den, som kunde komma att afgå under tiden, och intilless sådant skett, skulle staten till rust- och rothållaren betala skilnaden emellan afskrifningsprocenten och rust- och roteringskostnaden, på det han måtte erhålla sin ersättning. På detta sätt hade man småningom fått en stam i stället för den som nu finnes.

Man säger måhända, att man för närvarande icke kunnat få frivillige i tillräckligt antal att fylla de jemförelsevis vida fåtaligare vakanserna i våra värfvade regementen för den betalning, som nu lemnas af Kongl. Maj:t. Nej, men skulle man tänka på att få sådana frivillige, så måste staten betala den derföre erforderliga kostnaden, och då tviflar jag icke på, att de skulle kunna erhållas lika

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

väl som man kan få indelta manskapet nu, och lika lätt som man kan få officerare.

Det är utan tvifvel dels hedern att tjena i armén och dels betalningen, som åstadkommer detta, och, om stamsoldaterne behandlas väl och betalas väl, nog kan man få dem, hvilka vilja tjena såsom sådana, och på det sätt bilda huru stor stam. man vill. Häraf behöfver icke följa, att stamsoldaterne skola tjena tills de blifva så gamla, att de blifva fattighjon, ty vill man söka dem bland de värnpligtige, kan man afskeda dem vid 25 eller 30 års ålder eller annan lämplig tid, och man erhåller derigenom dugliga soldater att bilda landstormen. Jag tror att, om man tagit frågan på det sättet samt föreslagit att småningom öka beväringsofningarne i den mån den nya stammen blifvit tillgänglig, så hade vi haft ett öfvergångssystem, som varit lämpligt, och som icke synnerligen bemärkts, utan gått lätt att genomföra, men det hade fordrats att icke öka beväringsofningarne i alltför hög grad. Man skulle på detta sätt hafva vunnit väl icke alldeles ett nytt försvarssystem, men ett efter tid och omständigheter lämpadt försvar, på samma gång man befrämjat, hvad som vore rättvist i landet, ty det är icke rättvist, att de, som hittills burit de största bördorna, skola i vissa delar ensamma bära dem äfven hädanefter och då de tillväxa. Ingen beväringssyngling skulle då tvingas att åtaga sig någon större tienstgöringsskyldighet än de öfriga, utan han skulle få full betalning dertför och gå in såsom frivillig. Alla vore då likställda, och denna likställighet vore då rättvis. Jag föreställer mig, att man måste på rättvisa grunder bygga sitt försvar, ty skall man hafva ett starkt sådant, är det icke nog med att öka hela beväringen. Det starkaste försvaret hvilar på enighet bland folket, och enighet befördrar man derigenom, att man gör folket förvissadt derom, att det vederfares rättvisa. Rättvisan kan vara svår nog att träffa, men söker man finna den, så nog träffar man henne slutligen åtminstone i det närmaste. I allmänna rättsbegreppen kan icke ingå såsom varande rätt att lotta ut åtskilliga beväringssynglingar att ligga i garnison och der spilla sin tid, och således åtaga sig en större skyldighet än andra; allraminst kan det kallas rättvisa, att de, som utlottas, endast få åtnjuta hälften så stor betalning som de frivilliga. Tager man saken på detta sätt, komma måhända beväringssynglingarne att sammanskjuta penningar till sina utlottade kamrater, men dermed kommer också en större tunga att läggas på beväringssynglingarne. Gör man sådana orättvisor, blir rättsmedvetandet bland folket kränkt. Jag tror för öfrigt, att man icke bör taga till en större apparat för försvaret, än landet förmår att bära. De ekonomiska bördorna kunna annars blifva så stora, att man slutligen icke har något att försvara. Allramest bör man fästa vikt vid beväringsofningarne och i afseende å beväringssynglingarnes skyldigheter. Detta är en personlig börda, som man lägger lika på alla, om man icke begagnar lottningsystemet, men bördan träffar ändock i verkligheten icke alla lika, ty de minst be-

medlade, som måste försörja sig med sitt arbete, träffas af denna börda tyngre än millionärens son. Detta kan väl icke hjälpas i afseende på den personliga tjänstbarheten, men i afseende på uppoffring af penningar bör personen icke påläggas särskilda uppoffringar, icke ens på indirekt väg. Skulle man i en hast öka öfningarne från 30 till 90 dagar, komme detta säkert att väcka stort uppseende bland folket, och vi skulle deraf antagligen hafva att vänta sådana följder som att, oaktadt emigrationen på senare tider aftagit, densamma komme att i högsta måtto befordras, och att det kanhända icke skulle dröja länge, förrän vi finge se ett större antal af våra ynglingar fly landet och söka sin utkomst på andra sidan om Atlantiska hafvet. Hvarifrån skola vi då taga arbetskrafter att sköta våra näringar, vårt jordbruk, och hvarifrån skola vi finna krafter till vårt försvar? Ja, jag tror att vi skulle komma att sakna dessa krafter, och att, i den mån emigrationen tilltoge, det hufvudsakligen skulle komma att finnas äldre män, fruntimmer och barn qvar i landet för arbetet vid våra näringar och till landets försvar. Jag anser därför, att man måtte noga beakta detta, och gå varsamt till väga i afseende å de förändringar, man vill införa i vårt försvarsväsende. synnerligen beträffande bördorna på våra ynglingar.

Det, som i detta hänseende åsyftas, vill jag icke kalla ett nytt försvarssystem, ty nog hafva vi redan den allmänna värnpligten såsom det hufvudsakligaste försvaret. (Stammen är nemligen vida underordnad i antal mot beväringssynglingarne). Det bör därför nu endast vara fråga om att i någon mån utbilda hvad man har samt förskaffa sig en stam, som är mera lämplig för vårt lands försvar, och att vid denna ombildning af försvaret gå så rättvist och varsamt till väga, som möjligt. Under sådana förhållanden får jag tillkännagifva, att jag icke kan godkänna de förslag, som blifvit framlagda hvarken af Kongl. Maj:t eller Utskottet eller af reservanterne, enär icke något af dessa äro så pass rimliga, att man för närvarande kan våga att antaga dem. Dessutom är icke i något af dem framställt förslag till öfvergångslag, ehuru några af reservanterne framställt åsigter, som äro något i den riktningen, och detta anser jag vara en stor brist. Likaså hade, enligt min åsigt, grundskatternas afskrifning bort vara satt i sammanhang med försvarets ombildning, hvilken önskan Riksdagen bestämdt uttalat. Alla dessa omständigheter tillsammans synas mig tala för att icke under nuvarande förhållanden antaga något af dessa förslag, hvarken det ena eller det andra, hvarföre jag får tillkännagifva, att jag ämnar yrka rent afslag å alltsammans. Man har visserligen sagt, att i sådan händelse skulle regeringen icke få kännedom om hvad representationen verkligen önskar och derigenom vara urständssatt att utarbete något nytt förslag. Deremot vill jag erinra, att den diskussion, som inom Riksdagen eger rum i detta ämne, väl borde anses vara ett uttryck af representationens önskan och detta uttryck vida sannare, än om genom votering en skrifvelse tvingas fram, hvilken icke kom-

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. landförs-
varets ord-
nande.
(Forts.)

mer att innehålla det verkliga flertalets vilja. Dessutom, om vi, som hafva varit här en lång tid, och således måhända inandats en mera krigisk luft än folket i landsorten, skulle råka att gå längre i eftergift, än våra kommittenter anse lämpligt, hvilket nog inträffar, om något af de framlagda anslagen antages, så tjenar det till ingenting, att vi nu göra en sådan opinionsyttring i afseende på försvarets ordnande, ty till nästa riksdag komma antagligen många andra representanter att uppsändas, och då skola de kanske medföra andra åsigtter, nemligen sådana, som för tillfället gillas af folket i allmänhet; hvarföre och då frågan icke nu kan slutligen afgöras, utan densamma öde i alla fall lär blifva beroende af deras mening, som framdeles intaga våra platser vid Riksdagen. opinionsyttringen äfven från denna synpunkt sedd är ändamålslös, om ock densamma kunde blifva något mera enhällig än den är.

Genom en konstlad eller efter flera voteringar framtvingen opinionsyttring, som gillas endast af ett fåtal, kan frågan icke heller föras närmare sin lösning, utan tvärtom. Låtom oss därför hellre vara uppriktiga och nu endast säga, att de förslag, som blifvit framställda, icke äro sådana, att de kunna af representationen antagas.

Det är nog att en skrifvelse, sådan som den, hvilken för två år sedan afläts, från Riksdagen afsändas, utan att flera lika sväfvande böra eftersträfvast. Representationen får nu i viss mån själf taga på sig skulden, för att det af regeringen nu framlagda förslag till försvarets ombildning är olämpligt, för att ej säga orimligt, emedan nämnda skrifvelse var författad i så sväfvande ordalag, att den ganska lätt kunde mistydas. Låtom oss ej göra detsamma om igen. Det förslag, som regeringen nu framlagt, har väckt mycket uppseende i landet, och alla, som jag talat vid, hafva uttalat den förhoppning, att detsamma icke måtte antagas. Man har hoppats på Riksdagen i detta fall, sedan man sett huru Regeringen uppfattat saken.

Nu, om ock, såsom jag nyss sade, representationen själf till en del har skulden till att föreliggande förslag framkommit sådant det är, och regeringen därför i viss mån kan undgå klander för detsamma, så följer ingalunda deraf att flera dylika missförstånd äro efterlängtnansvärda.

Om vi nu akta oss för obetänksamma beslut, så kan man måhända våga hoppas, att regeringen skall af det sätt, hvarpå representationen behandlar nämnda förslag, finna nödvändigheten att gå varsamt till väga. Regeringen har i detta fall, anser jag, äfven hon, varit oförsigtig, och äfven därför är det bäst att vi icke vidare bidraga till slika åtgärder eller framkalla flera sådana förslag, som det regeringen framlagt, ty ärlighet i detta, så väl som i andra afseenden, är det bästa.

Jag antager emellertid, att regeringen, utan vidare påstötning af Riksdagen, tager frågan om hand och gör det på ett tillmötesgående sätt, så att de representanter, som komma efter oss, kunna taga densamma i öfvervägande och besluta ett försvar, som är för landet

lämpligt. Regering och representation böra i detta hänseende gå hvarandra till mötes för att besluta hvad som är för landet det bästa och nyttigaste. Under närvarande förhållanden kan jag emellertid icke göra annat än yrka rent afslag å så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets och alla öfriga förslag.

Herrar *Carl Aron Jönsson, Lyttkens, Lars Börjesson, Nils Larson, Jonas Jonasson* i Rassebygd, *A. Andersson* i Torp, *Fredricson, Bolin, Öhlin* och *Ola Månsson* förenade sig i Herr Carl Ifvarssons yttrande.

Herr Aug. Pettersson i Hasselstad: Den nu till behandling föreliggande frågan är en bland de största, ja kanske den viktigaste, som under hela riksdagen förelegat till behandling, och ingen skulle hellre än jag sett, om Riksdagen kunnat fatta ett beslut som varit Riksdagen värdigt och på samma gång lödnt landet till fromma. Detta har dock icke kunnat ske, emedan man icke kunnat förena sig om ett enda af de framlagda förslagen. och detta är så mycket mindre underligt, som icke en gång Utskottets egna ledamöter hafva varit eniga utan hafva nästan alla afgifvit reservationer. I den reservation, som blifvit afgifven af Herrar Key, Friherre Ericson m. fl., hafva åtskilliga ganska goda grundsatsar blifvit uttalade, men sättet att uttaga folk till tjenstgöring genom lottning, som i denna reservation tillstyrkes. är, enligt min uppfattning, både obilligt och orättfärdigt. Ynglingen skall mot sin vilja kastas in i kasernen och blir derigenom till ingen nytta hvarken för landet, armén eller sig sjelf. Denna grundsats är orättvis derföre att den fattige, som icke har något annat än sina armar att uppoffra, skall lottas ut till garnisons-tjensten lika väl som den rike, som dock alltid intager en bättre ställning genom sin kassakista, och sålunda träffar alltid den tyngsta bördan den fattige. Den reservation, hvilken Herr Gunnar Eriksson afgifvit, och i hvilken tvänne andra ledamöter förenat sig, är den enda som möjligen skulle kunna vinna någon sympati, åtminstone hos mig, men då det icke är antagligt, att den kan vinna Kammarens bifall, så ser jag för närvarande ingen annan utväg än att låta frågan för närvarande falla.

Här hafva blifvit framställda flera anmärkningar mot Herr Abr. Rundbäck för det af honom på förmiddagen afgifna förslag, men för min del får jag bekänna, att jag i många fall gillar hvad han yttrade, ty det egde allt sin riktighet. Hans förslag uppväckte en mycket stor strid, derföre att han ville att ersättningen skulle utgå efter 2:dra artikeln bevillningen, men härför tycker jag alls icke att han förtjenat klander, utan tvärtom beröm. Då jag icke kan sälla mig till något af de framlagda förslagen, hvarken Kongl. Maj:ts, Utskottets, eller reservanternes, så instämmer jag med den siste ärade talaren och yrkar afslag å alltsamman.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang, landtfor-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Herr Jonas Andersson i Hoberg: Herr Talman, mine Herrar! Det kan visserligen synas djerft af mig att uppträda i en så vigtig fråga som denna, men jag har icke kunnat underlåta att uttala min mening. Jag får då först och främst tillkännagifva, det jag för min del hvarken kan gilla Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om förslag till lagar angående allmänna värnpligten ej heller det af Utskottet meddelade utlåtande rörande samma fråga, då de båda äro uppställda i den form, att landets unga söner skulle blifva underkastade dels lottning och dels sådan tjenstgöring, som oftast benämnes kasernlif. Dessa båda vilkor äro, åtminstone i min ort, folkets förskräckelse. Jag tillåter mig nämna, att vid mitt besök i hemorten under nu pågående riksdag bevistade jag en kommunalstämma, der jag tillfrågades huru det skulle gå med värnpligten. Sedan jag härfpå svarat, att Riksdagen då ännu ingenting beslutat i samma fråga, yttrade flere: »gå I in på att stifta sådana lagar, som tvinga våra ynglingar att ligga i kaserntjenstgöring samt undergå lottningssystemet, då skola vi hellre skicka våra söner till Amerika än låta dem i Sverige undergå ett sådant tvång». Min öfvertygelse är äfven den, att om värnpligtslagen antages af Riksdagen i det skick den nu föreligger, kommer detta stadgande i icke ringa mån att befordra emigrationen. Man har ofta hört sägas, att vårt indelningsverk är odugligt, ja, man har till och med sagt att det är ruttet; må så vara, att det icke är fullt sådant det bör vara, men åtminstone är det icke så ruttet, som det är utskriket för, ty åtminstone har ingen lukt derifrån trängt till min näsa. Jag tillhör visserligen icke deras antal, som hålla strängt på indelningsverkets bibehållande, men så mycket kan jag upplysa, att jag icke hatar detsamma. På grund af hvad jag nu anført, får jag yrka afslag så väl å den åberopade Kongl. propositionen som å Utskottets utlåtande. Jag tillåter mig att derjemte uttala min lifliga önskan, att Riksdagen ville tillbakavisa hvarje Kongl. proposition om lagar till ny härordning, intill dess kaserntjenstgöringen och lottningssystemet blifvit undanröjda, så att landets befolkning måtte kunna undslippa detta tvång. För min del förenar jag mig med dem som vilja hafva en stamtrupp, men jag anser att landet bättre kan bära denna tunga genom tillskjutande af nödiga medel från statsverket än genom att lägga den på personligheten. Dock anser jag att man icke kan förneka, att beväringssynglingarnes öfningstid bör i någon mån förlängas.

Herr Liss Olof Larsson: Frågans vigt gör, att äfven den i ämnet minst hemmastadde icke gerna vill lägga sin röstsedel i urnan utan att hafva uttalat sin åsigt härutinnan, och af denna anledning har jag begärt ordet samt ber att för en stund få taga Herrarnes uppmärksamhet i anspråk. Vid en fråga sådan som denna, borde det icke vara svårt att komma öfverens, då det gäller fosterlandets försvar och då vi alla — jag är derom öfvertygad — lifvas af samma känsla, den nemligen att genom ett tillräckligt starkt försvar

skydda vår urgamla frihet och sjelfständighet. Men att det t. o. m. i en sådan sak icke är så lätt att komma öfverens om *sättet*, huru man bör gå till väga för vinnande af detta mål, derom vittnar allt för väl föreliggande utskottsbetänkande. Och det är — sorgligt att säga — föga antagligt, att Kammaren nu på några timmar skulle kunna enas om ett förslag, då Utskottet, som nära nog hela riksdagen haft ärendet om hand, icke kunnat komma till större enighet, än hvad betänkandet utvisar. Det är emellertid glädjande att under denna diskussion, man icke såsom tillförene, då frågan om vårt försvar förevarit, beskyller hvarandra för ofosterländskt sinnelag, att man icke vill något försvar, att man beherrsкас af oegennyttiga afsigter o: s. v. och att man ändtligen vunnit den erfarenhet, att den stora frågans lösning icke befrämjas genom sådana beskyllningar; det visar efter mitt förmenande ett stort steg framåt till en lycklig utgång. Det är nu endast sättet huru ett försvar skall kunna ordnas, på samma gång tillräckligt starkt, och ej öfverstigande vår förmåga att bära det, hvarom meningarne äro delade. För min del är jag öfvertygad om att de snart skola sammanjemkas, äfven om det icke lyckas vid denna riksdag.

*Ang. landförs-
svarets ord-
nande.
(Forts.)*

Då likväl icke heller jag för min del kunnat gilla något af de förslag, som hitintills blifvit framlagda, skall jag taga mig friheten framställa ett annat; men härförinnan kan jag icke underlåta att till bemötande upptaga ett och annat af hvad som yttrats, enär en del deraf just berör det förslag, jag ämnar framlägga.

Det var nemligen ett par yttranden af Herr Grefve Björnstjerna, hvilka jag icke obetingadt kan gå in på. Mitt förslag afser en mindre öfningstid, än Kongl. Maj:t föreslagit och Grefve Björnstjerna förordat. Herr Grefven försäkrade oss, att de olyckor, som under sista kriget drabbade Frankrike, framkallats deraf, att dess trupper voro för litet öfvade. Jag kan naturligtvis icke emot en fackman ingå i vederläggning af detta yttrande, men ber endast att härvid få göra några erinringar. Man har nemligen hört många, som påstått, att Frankrikes olyckor icke allenast berott på dess ööfvade truppmassor, utan till en del och ganska väsendtligen, härflutit af oenighet inom regeringen, oskicklighet och afundsjuка hos befälet samt dålig utrustning. Detta torde ock vara ett skäl, och man gör orätt uti att skrifva Frankrikes olyckor ensamt på den bristande öfningstidens räkning.

Vidare yttrade den nämnde talaren något om stam och kadrer, som jag ber att få upprepa. Han yttrade nemligen: huru skall man kunna bilda en stam, då det vid flera af våra värfvade regementen finnes vakanser som icke kunna fyllas. För min del vågar jag bestämdt antaga, att detta förhållande väsentligen beror derpå, att dessa regementen äro förlagda till de större städerna, samt att förhållandet blefve helt annorlunda, derest vi änge stammen förlagd till landsbygden, såsom vår indelta stam.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Talaren nämnde vidare, att garnisonslifvet icke vore så farligt, ity att endast jemnåriga derunder sammanträffa, äfvensom att endast personer från samma provins der skulle mötas. Såvidt jag kan finna, håller detta yttrande icke alldeles streck; möjligen är det riktigt så tillvida, att endast personer af samma ålder der skulle komma tillsammans, men hvad angår, att blott folk från samma provins skulle i garnisonslifvet råka tillsammans, håller den uppgiften icke streck åtminstone hvad garderna beträffar; ty, såvidt jag minnes rätt, skola dessa efter Kongl. Maj:ts förslag uttagas genom lottning bland alla värnpligtige.

Herr Grefven yttrade äfven, att, om man finge en stam af frivillige, som skulle betalas, det då endast blefve fattige och sådana personer, som icke på annat sätt kunde försörja sig, hvilka komme komme att ingå i stammen och taga värfning, samt att det således blefve en ytterst dålig stam. Men strax derefter yttrade samme talare om den nuvarande stammen af 20,000 eller 25,000 man, att det vore en verkligt god stam. Derigenom vederlade han sjelf sitt förra yttrande, och jag behöfver ej vidare tala derom.

Herr Key sade att förut har förskräckelsen gällt garnisonstjenstgöringen, men nu talar ingen derom, nu är man endast förskräckt för lottningen. För min del må jag säga, att jag icke hyllar någondera, hvarken lottning eller garnisonstjenst, skälen derfor äro redan anförda af flere talare, jag får blott säga, att min mening är, att de som skola tilldelas längre öfning och tjenstgöra längre tid, böra vara sådana frivillige, som mot betalning åtaga sig sådant.

Det har af flere talare, bland annat, blifvit yttradt, att man bör rusta sig under freden för att kunna undvika kriget. Det är dock många, som sätta i tvifvel riktigheten af detta påstående, under förmenande att det också händt, att det varit vår svaghet, som mer än en gång räddat oss från kriget. Oaktadt jag tror, att det ligger sanning i sistnämnda påstående, tillhör jag för ingen del den åsigt, som anser, att man icke bör hafva ett väl ordnad försvar, men en annan fara ligger nära till hands, om man nemligen påtvingar folket ett försvar, så tungt att de sucka under bördan deraf, såsom det lär vara händelsen i de stora militärstaterna, och denna fara är, att man möjligen måste ställa till med krig för att visa nödvändigheten af att rusta sig på ett onaturligt sätt. Jag har hört detta skäl framställas af många, och jag kan icke förneka, att deri ligger någon sanning.

Bland de många förslag, som här blifvit väckta, äro flere, som yrka rent afslag å så väl Utskottets och dess reservanters, som Kongl. Maj:ts förslag. Så var förhållandet med dem, som framställdes af Grefve Sparre med flera. För min del kan jag icke vara med derom, utan skulle helst se, att Kammaren uttalade någon bestämd åsigt i frågan och icke helt enkelt sköte den ifrån sig, under förebärande att saken icke vore tillräckligt utredd. Jag har nemligen trott, att orsaken, hvarföre den Kongl. propositionen icke åtföljdes af något förslag om grundskatternas afskrifning, var den, att Kongl. Maj:t icke ansett nödigt att vidtaga all utredning af frågan, förrän Riksdagen

pröfvat grunderna för det förslag, som Kongl. Maj:t nu framlagt. På grund häraf anser jag, såsom jag nyss nämnde, att Riksdagen bör uttala någon bestämd åsigt om huru frågan kunde lösas, på det att Kongl. Maj:t deraf måtte erhålla någon ledning vid uppgörandet af ett nytt förslag, som komme att framläggas för en följande Riksdag. Underlåter Riksdagen detta, så kan ju Kongl. Maj:t ej veta, hvad Riksdagen vill, och antagligen blefve derigenom det nya förslaget sådant, att det icke heller af en kommande Riksdag kunde godkännas, hvaraf följden blefve ett ytterligare uppskof med frågans afgörande, och jag vill ej vara delaktig i ansvaret för ett sådant uppskjutande.

Hvad det af Herr Rundbäck väckta förslag vidkommer, har jag mot detsamma en anmärkning att göra. Det innehåller, bland annat, att den tid, som de värnpliktige skulle vara skyldiga att öfva sig, borde utgöras af 90 dagar, fördelade på tre år. Härutinnan öfverensstämmer detta förslag med såväl Utskottets som reservanternes. Men jag har icke märkt något skäl uppgifvas, hvarföre denna öfnings-tid nödvändigt skulle utsträckas under tre år. I Utskottets betänkande framhålls nödvändigheten af att göra åtskilliga besparingar uti såväl de kostnader, som de arbetskrafter, hvilka enligt det Kongl. förslaget skulle erfordras. Men om Utskottet hade varit konsekvent, hade det ock, efter mitt förmenande, bort se till, huruvida icke den nämnda öfnings-tiden kunnat försiggå under ett år. Ty om man tager i betraktande den tid, som åtgår för de beväringsskyldige till att marchera till och från öfningsplatserna, och hvilken tid icke lär komma landets försvar till någon som helst nytta, så föreställer jag mig, att man mycket väl skulle kunna låta öfnings-tiden inskränkas till ett eller på sin höjd två år. Jag finner dertill så mycket större skäl, som Utskottet anser, att kavalleriets öfnings-tid af 90 dagar kan inskränkas inom ett år, och jag icke kan finna, att infanteriet skall behöfva längre tids öfning än kavalleriet. Man kan visserligen invända, att förhållandena gestalta sig olika på olika orter. Ja, jag medgifver gerna, att i de trakter, som äro mer tätt befolkade, är frågan icke af någon betydelse. Men så är icke förhållandet i norra Sverige med dess glest befolkade trakter, der det ofta blir nödvändigt att använda lika lång tid för att marchera till och från öfningsplatserna, som den som åtgår för vistelsen derstädes.

I förslaget ingick vidare, att de stamsoldater, hvilka vi enligt detsamma skulle hafva, ovilkorligen skulle vara torpare. Jag har icke kunnat inse nyttan deraf, eller att denna omständighet skulle göra soldaterna mera skickliga till landets försvar. Erfarenheten gifver icke heller något sådant vid handen. Ty det finnes åtskilliga trakter i vårt land, der soldaterna sakna torp, och man har likväl aldrig hört, att dessa soldater skulle vara sämre än andra. Jag tror snarare, att, om soldaten får sin kontanta lön, kan han sjelf, om han så vill, förvärfva sig ett eget hem, och han lifvas då af en annan känsla vid försvaret af ett älskadt fosterland, ty han har då äfven sin egen torfva att kämpa för.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Jag vill ej längre upptaga Kammarens tid med vederläggning, utan ber nu att få uppläsa mitt förslag. Jag har visst inga anspråk på ofelbarhet för detta förslag, utan skulle af någon efterföljande talare framläggas något, som jag anser vara bättre, vill jag gerna förena mig deri och återtaga mitt. Detta mitt förslag är emellertid af denna lydelse:

»Att Riksdagen, som icke kunnat antaga det af Kongl. Maj:t framlagda förslag till ny härordning, må vid anmälan af detta beslut i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, i sammanhang med frågan om grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskaffande, taga frågan om en ny härordning under förnyad ompröfning, och för Riksdagen i sådant hänseende framlägga förslag, bygd på följande grunder:

- a) att utaf de värnpligtige antages, emot den betalning af statsmedel, hvartill de kunna erhållas, så många som erfordras för specialvapnen samt en stam eller kader för infanteriet;
- b) att vapenöfningarne för alla öfriga värnpligtige må utsträckas till högst 90 dagar;
- c) att under ompröfvande måtte tagas, huruvida icke någon del af de i punkten b omförmälda öfningar må, till mindre kostnad för såväl staten som den enskilde, kunna i allmänhet eller i en del orter försiggå i mindre kretsar, t. ex. sockne- eller kompanivis, och den återstående öfningstiden försiggå under ett år; samt
- d) att den nya härordningen må successivt träda i verkställighet, sedan stadganden om indelningsverkets och grundskatternas afskaffande blifvit af Konung och Riksdag antagna.»

Som Herrarne finna, är i första punkten af mitt förslag ingenting nämnt om, vare sig specialvapnens antal eller stammens storlek, utan endast att så många skola antagas, som erfordras, och emot den betalning, hvartill de kunna erhållas; jag har nemligen icke, på sätt de 3 reservanterne gjort — hvars förslag mitt ligger ganska nära — tilltrött mig kunna bestämma, huru stor stam skall behövas för att erhålla ett starkt försvar, sedan man gifver alla värnpligtige 90 dagars öfning. Jag anser, att Riksdagen nu kunde inskränka sig till att förklara huru lång öfningstid, de värnpligtige, hvilka icke ingå i stammen, skola hafva. Sedan Kongl. Maj:t fått veta detta, tillhör det Kongl. Maj:t att utarbета förslag i ämnet och dervid lemna Riksdagen utredning om, huru stor stam behöfves för erhållande af ett starkt försvar, äfvensom huru stora kostnader dertill erfordras. Men utan att Riksdagen gör ett bestämdt uttalande beträffande den öfningstid, den vill ålägga de värnpligtige i allmänhet, så kan jag icke inse, huru Kongl. Maj:t skall kunna utarbета ett nytt förslag, sedan det nu framlagda fallit, med utsigt att vinna Riksdagens bifall.

Vidare ber jag få påpeka att i mitt förslag icke något bestämdt yrkande blifvit gjordt i punkten c, utan att *det* är en hemställan derom, att frågan skulle tagas under ompröfning, huruvida de värnpligtiges öfning, hvilken jag föreslagit till 90 dagar, skulle försiggå under

loppet af ett år. Och likaså är förhållandet med frågan om, huruvida ej dessa öfningar till någon del kunde försiggå i mindre kretsar, t. ex. socknevis eller kompanivis. Man påstår nu, att detta icke är görligt, utan att öfningarne alltid måste företagas å större mötesplatser och i större truppafdelningar. Detta tror jag dock mycket väl skulle kunna undvikas, ehuru jag, såsom icke egande vidare militärkunskap än det lilla jag under min beväringsexercis kunnat inhemta, naturligtvis icke kan tillmäta mitt omdöme i detta fall någon afgörande vikt; men klart är, att ett dylikt sätt att gå till väga skulle medföra lindring i kostnaderna såväl för staten som den enskilde. Att i större truppmassor inlära sjelfva abcd af vår militärkunskap, det måste jag dock anse vara obehöfligt; och tror ej förhållandet böra vara annorlunda härutinnan än det är beträffande studerande i allmänhet, hvilka för att utbilda sig till skickliga tjänstemän och vetenskapsmän väl icke behöfva inlära sig abcd vid universitetet, ehuru de der böra fullkomna sina studier.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

För öfrigt vill jag påpeka, hursom genom öfning i mindre kretsar en betydlig lättnad skulle beredas de värnpligtige, hvilka bo på aflägsna orter, icke minst genom inbesparingen af en massa dagsverken, som de annars måste uppoffra under de långa marcherna, på samma gång folket i allmänhet, som derigenom komme i närmare beröring med dessa militära öfningar, otvifvelaktigt skulle få andra tankar om dem, än hvad nu allmännast är fallet.

Jag anhåller Herr Talman om proposition å mitt nyss upplästa förslag.

Med Herr Liss Olof Larsson instämde Herrar *Carl Johansson, Magnus Jonsson, Carl Magni, Pehr Ericsson* i Wik och *Östling*.

Som tiden nu långt framskridit, och då ytterligare många ledamöter begärt ordet, afbröts nu öfverläggningen, kommande densamma att fortsättas i morgondagens sammanträde.

§ 2.

Till bordläggning anmälde:

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 10, i anledning af väckt motion om förändrade bestämmelser i afseende å taxeringen af försändelser af myntadt guld eller silfver, som genom Postverket befordras mellan inrikes orter;

Sammansatta Bevillnings- och Lag-Utskottets betänkande N:o 2, i anledning af väckt förslag om frihet i vissa fall från stämpelpappersafgift vid lagfart af testamenterad fast egendom; samt

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 10 (i samlingen N:o 27), i anledning af väckt motion om införandet af

ett nytt för Sverige, Norge och Danmark gemensamt system för mått, mål och vikt.

Dessa ärenden, som nu för första gången bordlades, skulle, med afseende på den ytterligare bordläggning, som kunde ifrågakomma, sättas främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 3.

Föredrogos och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 42, i fråga om ändring i gällande bestämmelser om dikning; och

N:o 43, angående ändring af 6te punkten i 19 § af Kongl. Förordningen, om nya strafflagens införande, den 16 Februari 1864.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.